

16.4.2024

A9-0234/298

Muudatusettepanek 298

Juan Fernando López Aguilar

kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni nimel

Robert Biedroń

naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni nimel

Raport

Evin Incir, Frances Fitzgerald

Naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamine
(COM(2022)0105 – C9-0058/2022 – 2022/0066(COD))

A9-0234/2023

Ettepanek võtta vastu direktiiv

–

EUROOPA PARLAMENDI MUUDATUSED*

komisjoni ettepanekule

**EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU
DIREKTIIV (EL) 2024/...,**

...,

mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 82 lõiget 2 ja artikli 83 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

* Muudatused: uus või muudetud tekst on märgistatud **paksus kaldkirjas**, välja jäetud tekst on tähistatud sümboliga **■**.

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust¹,
toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt²

¹ ELT C 443, 22.11.2022, lk 93.

² Euroopa Parlamendi ... seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu ... otsus.

ning arvestades järgmist:

- (1) Käesoleva direktiivi eesmärk on luua terviklik raamistik naistevastase vägivalla ja perevägivalla tulemuslikuks **ennetamiseks ja** tõkestamiseks kõikjal liidus. Selleks tugevdatakse ja kehtestatakse meetmeid seoses järgmiste valdkondadega: asjaomaste kuritegude ja karistuste määratlemine, ohvrite kaitse ja õiguskaitse kättesaadavus, ohvriabi, **tõhusam andmete kogumine**, ennetus, koordineerimine ja koostöö.
- (2) Naiste ja meeste võrdõiguslikkus ja mittediskrimineerimine on liidu põhiväärtused ja põhiõigused, mis on sätestatud Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklis 2 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „põhiõiguste harta“) artiklites 21 ja 23. Naistevastane vägivald ja perevägivald ohustavad neid väärtusi ja õigusi, õõnestavad naiste ja tütarlaste õigust võrdõiguslikkusele kõigis eluvaldkondades **ning takistavad neil ühiskonna- ja tööelus võrdselt osaleda**.

- (3) Naistevastane vägivald ja perevägivald *kujutavad endast põhiõiguste rikkumist*, näiteks rikuvad need õigust inimväärikusele, õigust elule ja isikupuutumatusele, ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeldu, õigust era- ja perekonnaelu puutumatusse, *õigust vabadusele ja turvalisusele*, õigust isikuandmete kaitsele, *õigust mitte olla diskrimineeritud, sealhulgas soo alusel*, ja lapse õigusi, nagu need on sätestatud põhiõiguste hartas ja *ÜRO lapse õiguste konventsioonis*.
- (4) Käesolev direktiiv toetab rahvusvahelisi kohustusi, mille liikmesriigid on võtnud, et tõkestada ja ennetada naistevastast vägivalda ja perevägivalda, eelkõige ÜRO konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta, *ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni*, ja kui see on asjakohane, Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise konventsiooni ning 21. juunil 2019 Genfis allkirjutatud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konventsiooni, mis käsitleb vägivalda ja ahistamise kaotamist töömaailmas.

- (5) *Naistevastase ja perevägivald* kuritegude eripära arvestades on vaja kehtestada terviklik õigusnormide kogum, mis on suunatud naistevastase vägivald ja perevägivald püsivale probleemile ning mis arvestab sellise vägivald ohvrite erivajadusi. Liidu ja liikmesriikide tasandil praegu kehtivad sätted on osutunud naistevastase ja perevägivald tulemuslikul tõkestamisel ja ennetamisel ebapiisavaks. Eelkõige, ehkki Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivid 2011/36/EL³ ja 2011/93/EL⁴, mis on keskendunud sellise vägivald erivormidele ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/29/EL⁵, mis sätestab kuriteoohvrite – käesoleva määruse tähenduses naistevastase vägivaldteo või perevägivald ohvrite – jaoks üldise raamistiku, pakuvad ohvritele mõningaid kaitsemeetmeid, ei ole need siiski mõeldud kuriteoohvrite erivajaduste rahuldamiseks.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta direktiiv 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/629/JSK (ELT L 101, 15.4.2011, lk 1).

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/93/EL, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja mis asendab nõukogu raamotsuse 2004/68/JSK (ELT L 335, 17.12.2011, lk 1).

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK (ELT L 315, 14.11.2012, lk 57).

- (6) Naistevastane vägivald ja perevägivald võib süveneda, kui see on interseksionaalse diskrimineerimisega *soo alusel ja muudel alustel, nagu on osutatud põhiõiguste harta artiklis 21*, nimelt ■ rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste tunnuste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel (edaspidi „interseksionaalne diskrimineerimine“). Seepärast peaksid liikmesriigid pöörama vajalikku tähelepanu ohvritele, kellele on osaks saanud selline interseksionaalne diskrimineerimine, *võttes selleks erimeetmeid*. Interseksionaalse *diskrimineerimise all kannatavaid isikuid ähvardab* suurem oht kogeda soolist vägivalda. *Seetõttu peaksid liikmesriigid käesoleva direktiiviga ette nähtud meetmeid rakendades sellist suuremat riskitaset arvesse võtma, eelkõige seoses individuaalse hindamisega ohvrite kaitsevajaduste väljaselgitamiseks, spetsialiseeritud ohvriabiga ning ohvritega tõenäoliselt kokku puutuvate kutsetöötajate koolitamise ja teavitamisega.*

- (7) Ohvreid ähvardab suurem hirmutamise, kättemaksu ning taasohvristamise ja korduvalt ohvriks langemise oht. ***Liikmesriigid peaksid tagama, et pööratakse erilist tähelepanu*** nimetatud ohtudele ning vajadusele kaitstakse selliste ohvrite väärikut ja füüsilist puutumatust. ***Kui hinnatakse kättemaksu ohtu, tuleks arvesse võtta varasemat tutvust või varasemat suhet süüteo toimepanijaga.***
- (8) ***Ohvrid peaksid saama kasutada oma õigusi enne kriminaalmenetlust, selle ajal ja piisava aja jooksul pärast seda, vastavalt oma vajadustele ja käesolevas direktiivis sätestatud tingimustel.***

- (9) Käesoleva direktiivi **sätteid ohvrite õiguste kohta** tuleks kohaldada kõigi sellise kuritegeliku käitumise **ohvrite suhtes**, mille puhul on tegemist naistevastase vägivaldaga või perevägivallaga, mis on liidu või riigisisese õiguse alusel kriminaliseeritud. Selle hulka kuuluvad käesolevas direktiivis määratletud kuriteod, nimelt ■ naiste suguelundite moonutamine, **sundabielu**, intiimse sisuga või manipuleeritud materjali jagamine ilma nõusolekuta, küberjälitamine, küberahistamine, **küberliputamine**, küberruumis vägivaldaga või vaenu õhutamine ning kuritegelik käitumine, mis on hõlmatud muude liidu õigusaktidega, eelkõige direktiividega 2011/36/EL ja 2011/93/EL. Lisaks kuuluvad naistevastase vägivaldaga määratluse alla ka teatavad riigisisese õiguse kohased kuriteod. Siia hulka kuuluvad sellised kuriteod nagu naisetapp, **vägistamine**, seksuaalne ahistamine, seksuaalne kuritarvitamine, jälitamine, varajane abielu ■, sundabort, sundsteriliseerimine ja mitmesugused kübervägivaldaga vormid, nagu seksuaalne ahistamine internetis **ja** küberkiusamine. Perevägivald on vägivaldaga vorm, mis võib olla riigisisese õiguse alusel eraldi kriminaliseeritud või mis võib olla hõlmatud kuritegudega, mis pannakse toime perekonnaringis või leibkonnas või endiste või praeguste abikaasade **või partnerite** poolt, **olenemata sellest, kas nad elavad samas leibkonnas või mitte. Liikmesriigid võivad oma kriminaalõiguses tõlgendada naistevastast vägivalda laiemalt. Tuleb märkida, et käesolevas direktiivis ei käsitleta kõiki kuritegeliku käitumise liike, mis kujutavad endast naistevastast vägivalda.**

- (10) Naistevastane vägivald on püsiv naiste struktuurse diskrimineerimise ilming, mis tuleneb naiste ja meeste ajalooliselt ebavõrdsest võimusuhtest. Tegemist on soolise vägivalla vormiga, mida peamiselt panevad toime mehed naiste ja tütarlaste vastu. Selle juured on konstrueeritud sotsiaalsetes rollides, käitumismustrites, tegevustes ja omadustes, mida asjaomane ühiskond peab naiste ja meeste jaoks sobivaks. ***Seega tuleks käesoleva direktiivi rakendamisel arvesse võtta sootundlikku vaatenurka.***
- (11) Perevägivald on tõsine sotsiaalne probleem, mis jääb sageli varjatuks. See võib põhjustada raskeid psühholoogilisi ja füüsilisi traumasid, millel on ***ohvri era- ja tööelule*** tõsised tagajärjed, sest süüteo toimepanija on tavaliselt isik, keda ohver tunneb ja keda ohver peaks saama usaldada. Selline vägivald võib esineda mitmesugustes vormides, sealhulgas füüsilises, seksuaalses, psühholoogilises ja majanduslikus vormis ***ning see võib toimuda mitmesugustes suhetes.*** Perevägivald ***hõlmab sageli sunnimeetodeid ning see*** ei olene sellest, kas süüteo toimepanija elab või on elanud ohvriga samas leibkonnas.

- (12) Käesoleva direktiivi meetmed on kavandatud selliselt, et need vastaksid naiste ja tütarlaste erivajadustele, arvestades, et käesoleva direktiiviga hõlmatud vägivallavormid, nimelt naistevastane vägivald ja perevägivald, mõjutavad just neid ebaproportsionaalselt, **nagu kinnitavad andmed ja uuringud.** ■ Nimetatud vägivallavormide ohvriks **langevad aga** ka teised isikud **ja seetõttu** peaksid ka neile kehtima **samad** meetmed, **mis on käesolevas direktiivis ohvrite kohta sätestatud.** Seetõttu peaks mõiste „ohver“ tähistama kõiki isikuid, olenemata nende ■ soost **ning – juhul kui käesolevas direktiivis ei ole sätestatud teisiti – peaks kõikidele ohvritele kehtima õigused, mis on seotud ohvrite kaitsega, õiguskaitse kättesaadavusega, ohvriabi ja ennetusmeetmetega.**

- (13) *Kuna lapsed on vähem kaitstud, mõjub perevägivald nägemine neile laastavalt. Perekonnas või leibkonnas perevägivald tunnistajaks olnud lapsed kannatavad tavaliselt otsesest psühholoogilist ja emotsionaalset kahju, mis mõjutab nende arengut ja toob kaasa suurema füüsiliste ja vaimsete haiguste ohu, nii lühikeses kui ka pikas plaanis. Lapsed, keda perevägivald tunnistajaks olemine on otseselt kahjustanud, on ise ohvrid ja kui seda tunnistatakse, saab astuda olulise sammu nende laste kaitsmiseks, kes perevägivald tõttu kannatavad.*
- (14) *Käesoleva direktiivi kohaldamisel tuleks pädeva asutusena käsitada ametiasutust või -asutusi, kelle pädevusse käesolevas direktiivis sätestatud kohustuste täitmine riigisisese õiguse kohaselt kuulub. Iga liikmesriik peaks määrama kindlaks, millised asutused on nende ülesannete täitmiseks pädevad.*

I

(15) *Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikli 288 kohaselt on direktiiv saavutatava tulemuse seisukohalt siduv iga liikmesriigi suhtes, kellele see on adresseeritud, kuid jätab vormi ja meetodite valiku selle riigi ametiasutustele. Võttes arvesse naiste suguelundite moonutamise kuriteo eripära ja vajadust tagada selle tagajärjel erilist kahju saanud ohvrite kaitse, tuleks seda kuritegu liikmesriikide kriminaalõiguses siiski eraldi käsitleda. Naiste suguelundite moonutamine on kuritarvitav ja ära kasutatav tava, mis on seotud naise või tütarlapse suguelunditega ning mida tehakse selleks, et säilitada või kehtestada ülemvõim naiste ja tütarlaste üle ning hoida naiste ja tütarlaste seksuaalsus sotsiaalse kontrolli all. Mõnikord toimub see ka lapsega sõlmitava sundabielu või perevägivalda kontekstis. Naiste suguelundite moonutamist võidakse mõnes kogukonnas praktiseerida traditsioonilise tavana. Selle all tuleks pidada silmas moonutavaid toiminguid, mida tehakse mittemeditsiinilistel põhjustel ja mis põhjustavad ohvritele korvamatut ja elukestvat kahju. Naiste suguelundite moonutamine tekitab psühholoogilist ja sotsiaalset kahju, mis mõjutab ohvri elukvaliteeti rängalt. Mõiste „ekstsisioon“ peaks tähendama kliitori ja suurte häbememokkade osalist või täielikku eemaldamist. Mõiste „infibulatsioon“ peaks tähendama suurte häbememokkade sulgemist sel teel, et häbeme välisservad õmmeldakse osaliselt kinni, et tupeava kitsendada. Mõiste „mis tahes muu moonutamine“ peaks tähistama igasugust muud naiste suguelundite füüsilist muutmist.*

(16) *Sundabielu on vägivalda vorm, millega kaasneb tõsine põhiõiguste rikkumine, eelkõige rikutakse sellega naiste ja tütarlaste õigust kehalisele puutumatusesele, vabadusele, autonoomiale, füüsilisele ja vaimsele tervisele, seksuaal- ja reproduktiivtervisele, haridusele ja eraelule. Vaesus, töötus, tavad või konfliktid on kõik tegurid, mis soodustavad sundabielu. Et sundida naist või tüdrukut abielluma, kasutatakse sunnivahendina sageli füüsilist ja seksuaalvägivalda ning vägivaldaähvardusi. Sageli lisanduvad sundabielule nii füüsilise kui ka psühholoogilise ärakasutamise ja vägivalda vormid, näiteks seksuaalne ärakasutamine. Seepärast on vaja, et kõik liikmesriigid kriminaliseeriksid sundabielu ja kehtestaksid süüteo toimepanijatele kohased karistused. Käesolev direktiiv ei piira riigisiseses või rahvusvahelises õiguses sätestatud „abielu“ määratlusi. Liikmesriigid peaksid võtma vajalikud meetmed, et kehtestada aegumistähtaeg, mis võimaldab sundabielu uurida, selle eest süüdistuse esitada, seda kohtulikult menetleda ja kohtuotsus teha. Kuna sundabielu ohvrid on sageli alaealised, peaksid aegumistähtajad olema piisavalt pikad ja proportsionaalsed selle süüteo raskusega, et menetlust saaks tõhusalt alustada pärast ohvri 18-aastaseks saamist.*

- (17) On vaja sätestada kuritegude ja karistuste ühtlustatud määratlused teatavate kübervägivalla vormide puhul, ***kus vägivald on lahutamatult seotud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) kasutamisega ja sellist tehnoloogiat kasutatakse süütegude kahjuliku mõju suurendamiseks, millega muudetakse süüteo koosseisu põhitunnuseid.*** Kübervägivald on eelkõige suunatud naispoliitikute, -ajakirjanike ja naissoost inimõiguslaste vastu ning mõjutab neid. ***Inimõiguste kaitsjad on üksikisikud, rühmitused ja organisatsioonid, kes edendavad ja kaitsevad üldtunnustatud inimõigusi ja põhivabadusi.*** Kübervägivald võib sundida naisi vaikima ja takistada nende osalemist ühiskonnaelus meestega võrdsel alustel. Kübervägivald mõjutab naisi ja tütarlapsi ebaproportsionaalselt ka hariduskeskkonnas, näiteks koolides ja ülikoolides, sellel aga on kahjulikud tagajärjed nende edasisele haridusele ja vaimsele tervisele, ***see põhjustab sotsiaalset tõrjutust, ärevust ja enesevigastamist*** ning võib äärmuslikel juhtudel viia enesetapuni.

- (18) IKT kasutamise kaasnep oht, et teatavat liiki kübervägivald võimendub kergesti, kiiresti ja ulatuslikult, **mis tähendab selget ohtu tekitada** ohvrile sügavat ja pikaajalist kahju või süvendada seda. Selline võimendumise potentsiaal, mis on mitme käesolevas direktiivis määratletud kübervägivallakuriteo toimepanemise eeltingimus, peaks kajastuma ka asjaolus, et teatav materjal tehakse IKT vahendite abil „avalikkusele kättesaadavaks“. **Mõisteid „avalikkusele kättesaadav“ ja „avalikult nähtav“** tuleks mõista nii, et see tähendab **võimalikku** jõudmist **paljude isikuteni**. **Nimetatud mõisteid tuleks tõlgendada ja kasutada nii, et võetakse arvesse vastavaid asjaolusid, sealhulgas materjali kättesaadavaks tegemiseks kasutatud tehnoloogiat ja vahendeid. Et kehtestada miinimumvormid ainult kübervägivalla kõige raskemate vormide puhul, piirduvad käesolevas direktiivis määratletud asjaomased süüteod käitumisega, millega tõenäoliselt tekitatakse ohvrile rasket kahju või rasket psühholoogilist kahju, või käitumisega, mis tõenäoliselt paneb ohvri tõsiselt kartma iseenda või oma ülalpeetavate turvalisuse pärast. Hinnates, kas käitumine põhjustab tõenäoliselt rasket kahju, tuleks iga kord võtta arvesse juhtumi konkreetseid asjaolusid, ilma et see piiraks kohtute sõltumatust. Raske kahju tekitamise tõenäosust saab järeldada objektiivsetest faktilistest asjaoludest. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse selle reguleerimiseks miinimumnorme sisaldav õigusraamistik ning liikmesriikidel on õigus võtta vastu rangemaid kriminaalõiguslikke norme või jätkata oma rangemate normide kohaldamist.**

- (19) Varjamatut seksuaaltegevust **või isiku intiimpüirkonda** kujutavate piltide, videote ja muu **sarnase** materjali **avalikult** kättesaadavaks tegemine IKT vahendite abil **ilma selle isiku nõusolekuta** võib põhjustada ohvritele hoomamatut kahju, arvestades, kui lihtsasti, kiiresti ja laialdaselt sellise materjali levitamine ja teo toimepanek käib, ning materjali intiimset laadi. Käesolevas direktiivis sätestatud asjaomane süütegu peaks hõlmama kõiki sellise materjali liike, nagu pildid, fotod ja videod, sealhulgas seksualiseeritud pildid, audioklipid ja videoklipid. See peaks hõlmama olukordi, kus materjal tehakse IKT vahendite abil **avalikkusele** kättesaadavaks ilma ohvri nõusolekuta, olenemata sellest, kas ohver oli sellise materjali loomisega nõus või on selle ise konkreetsele isikule edastanud. See süütegu peaks hõlmama ka sellise materjali nõusolekuta tootmist, manipuleerimist **või muutmist**, näiteks kujutiste redigeerimise teel, **sealhulgas tehisintellekti abil**, mille tulemusena jääb mulje, et isik on seksuaaltegevuses, niivõrd kui see materjal tehakse seejärel IKT vahendite abil ilma selle isiku nõusolekuta **avalikkusele** kättesaadavaks. Sellise tootmise, **manipuleerimise või muutmise** alla peaks kuuluma ka nn süvavõltsingute (*deepfake*) fabritseerimine, kus materjal meenutab äratuntavalt mõnd olemasolevat isikut, eset, kohta või muud objekti või sündmust, kuid kujutab kellegi muu seksuaaltegevust ning näib teiste jaoks ekslikult ehtne või tõene. Et sellise tegevuse ohvreid tõhusalt kaitsta, peaks direktiiviga olema hõlmatud ka sellise tegevusega ähvardamine.

(20) *Piltide, videote või muu varjamatut seksuaaltegevust või isiku intiimseid kehaosi kujutava materjali ilma kõnealuse isiku nõusolekuta IKT vahendite abil avalikkuses levitamist ei tohiks kriminaliseerida, kui selline mittekriminaliseerimine on vajalik, et kaitsta põhiõiguste hartas sätestatud põhiõigusi, eelkõige väljendusvabadust, sealhulgas vabadust saada ja levitada teavet ja ideid avatud ja demokraatlikus ühiskonnas, ning kunsti ja teaduse vabadust, sealhulgas akadeemilist vabadust. Samuti ei tohiks selle süüteo alla kuuluda sellise materjali käsitlemine avaliku sektori asutuste poolt, eelkõige selleks, et viia läbi kriminaalmenetlust või ära hoida, avastada või uurida kuritegusid, ning liikmesriigid peaksid saama isiku teatavatel tingimustel vastutusest vabastada, näiteks juhul, kui telefoni või interneti teel toimivad abiliinide käitajad käsitlevad sellist materjali, et teatada süüteo ametiasutustele.*

(21) Küberjälitamine on tänapäevane vägivallavorm, mida sageli pannakse toime pereliikmete või samas leibkonnas elavate isikute vastu, kuid mida panevad toime ka endised partnerid või tuttavad. Tavaliselt kuritarvitab süüteo toimepanija tehnoloogiat, et intensiivistada oma survestavat ja kontrollivat käitumist, manipuleerimist ja jälgimist, mis omakorda suurendab ohvri hirmu ja ärevust ning isoleerib ta järk-järgult sõpradest, **perekonnast ja tööst**. Seetõttu tuleks kehtestada ahistava küberjälitamise miinimumnormid. Küberjälitamine peaks hõlmama ohvri **korduvat või** pidevat jälgimist IKT vahendite abil ilma tema nõusolekuta või seadusliku loata. Selline jälgimine võib olla võimalik ohvri isikuandmete töötlemise teel, näiteks identiteedivargusega, **salasõnade varastamise, ohvri seadmete häkkimise või klahvivajutuste püüdmise tarkvara varjatud rakendamisega**, et pääseda tema eraruumi, geolokaliseerimisrakenduste, sealhulgas mobiilinuuhkvara paigaldamise või tema seadme varastamise teel.

Lisaks peaks küberjälitamise süütegu hõlmama ohvri jälgimist ilma tema enda nõusoleku või loata, kasutades asjade interneti kaudu ühendatud tehnoloogiaseadmeid, näiteks nuti-kodumasinaid. ***Samas on võimalikud ka olukorrad, kus jälgimiseks on olemas õiguspärased põhjused, näiteks kui vanemad jälgivad oma laste liikumist ja nende tegevust internetis, kui sugulased jälgivad haige, eaka või kaitsetu isiku või puuetega isiku tervist, või meediaseire ja avalikust allikast pärinevate luureandmete puhul.***

- (22) ***Kriminaalvastutus peaks pürduma olukordadega, kus jälgimine tõenäoliselt põhjustab ohvrile rasket kahju. Kui hinnatakse, kas tegevus tõenäoliselt põhjustab rasket kahju, siis tuleks keskenduda sellele, kas selline tegevus tavaliselt põhjustaks ohvrile kahju.***
- (23) ***Küberjälitamise süüteo määratlemisel peaks „asukoha tuvastamine“ tähendada isiku asukoha ja liikumise jälgimist ning „jälgimine“ isiku jälgimist üldisemalt, muu hulgas kõnealuse isiku tegevuse jälgimist. Küberjälitamise puhul on mõlema tegevuse lõppeesmärk isiku kontrollimine.***

- (24) Tuleks kehtestada miinimumnormid küberahistamise süüteo kohta, **et hõlmata küberahistamise süüteo kõige raskemad vormid. See peaks hõlmama korduvat või pidevat ähvardavat käitumist isiku vastu, vähemalt juhul, kui selline käitumine hõlmab IKT kaudu ähvardusi panna toime kuritegu, ning kui selline käitumine tõenäoliselt põhjustab isikule tõsist hirmu iseenda või oma ülalpeetavate turvalisuse pärast. See peaks samuti hõlmama koos teiste isikutega IKT vahendite abil osalemist avalikult nähtavas ähvardavas või solvavas käitumises, mis on suunatud isiku vastu, kui selline käitumine tõenäoliselt põhjustab sihtmärgiks olevale isikule tõsist psühholoogilist kahju.** Sellised ulatuslikud rünnakud, sealhulgas koordineeritud grupirünnakud internetis, võivad kasvada üle rünnakuteks reaalses maailmas või põhjustada märkimisväärset psühholoogilist kahju ja äärmuslikel juhtudel viia ohvri enesetapuni. Sageli on sellised rünnakud suunatud silmapaistvate naispoliitikute, -ajakirjanike, **inimõiguste kaitsjate** või muude tuntud naiste vastu, kuid need võivad aset leida ka teistsugustes kontekstides, näiteks ülikoolilinnakutes, koolides **ja töökohal.**

Sellist veebivägivalda tuleks käsitleda iseäranis siis, kui rünnakud toimuvad laiaulatuslikult, näiteks grupiviisilise ahistamisena suure hulga inimeste poolt. ***Küberahistamise süüteo miinimumnormid peaksid hõlmama ka suguelundeid kujutava pildi, video või muu sarnase materjali soovimatut saatmist isikule (küberliputamine), kui selline käitumine võib põhjustada isikule tõsist psühholoogilist kahju. Küberliputamine on levinud meetod naiste hirmutamiseks ja vaigistamiseks. Miinimumnormid küberahistamise süüteo kohta peaksid hõlmama ka norme olukordade jaoks, kus ohvri isikuandmed tehakse ilma ohvri loata IKT vahendite abil avalikkusele kättesaadavaks, et õhutada teisi isikuid tekitama ohvrile füüsilist või rasket psühholoogilist kahju (doksimine).***

- (25) Interneti- ja sotsiaalmeediakasutuse kasv on viimastel aastatel järsult suurendanud avalikku vägivalda ja vaenu õhutamist, sealhulgas ■ soo alusel. Tõsiasi, et vaenukõnet saab digikeskkonnas lihtsalt, kiirelt ja laiaulatuslikult jagada, võimendab veelgi internetile omane kammitsenõuet, kuna eeldatav anonüümsus ja karistamatuse tunne vähendavad inimeste enesetalitsust, mis muidu takistaks neid sellist väljendusviisi kasutamast. Naistele saab internetis sageli osaks seksistlik ja misogüünne vaen, mis võib kasvada üle reaalse maailma vaenukuritegudeks. Sellist käitumist tuleb *ennetada või* sellele jälile saada juba varases etapis. Seda liiki kihutusmaterjalid ei viidata alati otseselt sihtmärgiks oleva isiku ■ soole, kuid kallutatust on võimalik järeldada kihutussõnumite üldisest sisust või kontekstist.

- (26) Küberruumis vägivalda või vaenu õhutamise eeldab, et seda ei väljendata mitte puhtalt eraviisilises kontekstis, vaid IKT kasutamise kaudu avalikult. Seetõttu eeldaks see üldsusele levitamist, mida tuleks mõista nii, et see hõlmab IKT vahendite abil teatava vägivalda või vaenu õhutava materjali kättesaadavaks tegemist potentsiaalselt piiramatule arvule isikutele nii, et see materjal tehakse kasutajatele üldiselt kergesti kättesaadavaks, ilma et materjali esitanud isik peaks midagi täiendavalt tegema, olenemata sellest, kas need isikud ka tegelikult materjaliga tutvuvad. Seega kui juurdepääsuks materjalile on vaja registreeruda või olla kasutajarühma vastu võetud, tuleks seda teavet käsitada üldsusele levitatuna üksnes juhul, kui materjalile juurdepääsu soovivad kasutajad registreeritakse automaatselt või võetakse vastu, ilma et keegi peaks otsustama või valima, kellele juurdepääs anda. Hinnates, kas materjali saab käsitada vaenu või vägivalda õhutamisenä, peaksid pädevad asutused võtma arvesse põhiõiguste harta artiklis 11 sätestatud põhiõigust sõnavabadusele.

- (27) *Et tagada õiglane tasakaal väljendusvabaduse ja küberruumis vägivalla või vaenu õhutamise süüteo eest vastutusele võtmise vahel, peaksid liikmesriigid saama otsustada, et karistatav on ainult tegu, mille toimepanek häirib tõenäoliselt avalikku korda või mis kujutab endast ähvardamist, alandamist või solvangut. Nende tingimuste kohaldamine, kui seda nõuavad riigisisised õigusaktid, ei tohiks nõrgendada sätet, milles määratletakse küberruumis vägivalla või vaenu õhutamise süütegu.*
- (28) *Käesolevas direktiivis määratletud süütegude eest määratavad karistused peaksid olema mõjusad, hoiatavad ja proportsionaalsed. Seetõttu tuleks ette näha füüsiliste isikute vangistuse ülemmäär. Käesolevas direktiivis ette nähtud vangistuse ülemmäära tuleks füüsiliste isikute toime pandud kuritegude eest kohaldada vähemalt nende kuritegude kõige raskemate vormide puhul.*

- (29) Ohvritel peaks olema võimalik naistevastasest vägivallast või perevägivallast hõlpsasti teatada **ja tõendusmaterjali esitada**, ilma et neid taasohvristataks või et nad korduvalt ohvriks langeks. **On ülimalt tähtis, et kui ohver süüteoost teatab, suunataks ta võimaluse korral spetsiaalsesse kontaktpunkti sõltumata sellest, kas esitatakse kuriteokaebus. Kontaktpunkt võib olla koolitatud politseiametnik või muu spetsialist, kes on saanud väljaõppe ohvrite abistamiseks.**
- (30) **Liikmesriigid peaksid pakkuma võimalust esitada kaebusi lisaks isiklikule teatamisele ka veebis või muude kättesaadavate ja turvaliste IKT vahendite kaudu, et naistevastasest vägivallast või perevägivallast teada anda, vähemalt käesolevas direktiivis määratletud intiimse sisuga või manipuleeritud materjali ilma nõusolekuta jagamise, küberjälitamise, küberahistamise, küberliputamise, küberruumis vägivalla või vaenu õhutamise küberkuritegude puhul. Ohvritel peaks olema võimalik üles laadida oma teatega seotud materjale, näiteks väidetava vägivaldse käitumise kuvatõmmiseid.**

- (31) *Arvestades naistevastase vägivalda ja perevägivalda eripära ja suuremat ohtu, et ohvrid võivad oma kaebuse tagasi võtta, ehkki nad on langenud süüteo ohvriks, on väga tähtis, et asjassepuutuvat tõendusmaterjali kogutakse terviklikult ja võimalikult kiiresti, järgides kohaldatavaid riigisiseseid menetlusnorme.*
- (32) *L liikmesriigid võivad laiendada õigusabi, sealhulgas tasuta õigusabi kuriteost teatavatele kuriteoohvritele, kui see on riigisisese õigusega ette nähtud. Kui liikmesriik hindab ohvri varanduslikku seisut, et otsustada õigusabi andmise üle, tuleks arvesse võtta, kas ohver saab tegelikult oma rahalistele vahenditele ligi pääseda. Perevägivald võib väljenduda süüteo toimepanija poolse majandusliku kontrollina ning ohvritel ei pruugi olla tegelikku võimalust oma raha kasutada.*

- (33) Perevägivalla ja naistevastase vägivalla korral, eriti kui selle on toime pannud lähedased pereliikmed või paarisuhte partnerid, võib süüteo toimepanija survestada ohvrit selliselt, et viimane kardab pöörduda pädevate asutuste poole, isegi kui tema elu on ohus. Seepärast peaksid liikmesriigid tagama, et nende konfidentsiaalsusnõuded ei takista ■ tervishoiutöötajatel teatamast pädevatele asutustele, kui neil on põhjendatult alust arvata, et **on olemas** otsene raske füüsilise kahju tekitamise oht. **Selline teatamine on õigustatud, sest selliste tegude ohvrid või otsesed pealtnägijad ei pruugi neist teada anda.** Samuti jõutakse lapsi mõjutava perevägivalla või naistevastase vägivalla juhtumitele sageli jälile alles siis, kui kolmandad isikud märkavad lapse ebaharilikku käitumist või talle tekitatud füüsilist kahju. Lapsi tuleb selliste vägivallavormide eest tõhusalt kaitsta ja kiiresti tuleb võtta piisavaid meetmeid. Seetõttu ei tohiks konfidentsiaalsusnõuded piirata ■ kutsetöötajaid, kes lapsohvritega kokku puutuvad, sealhulgas tervishoiu-, **sotsiaal-** või haridustöötajaid, juhul kui neil on põhjendatult alust arvata, et **lapsele on tekitatud rasket füüsilist kahju.**

Kui kutsetöötajad sellistest vägivallajuhtumitest teatavad, peaksid liikmesriigid tagama, et neid ei võeta konfidentsiaalsusnõuete rikkumise eest vastutusele.

Põhiõiguste harta artikli 7 kohaselt tuleks siiski kaitsta õigustöötajate kutsesaladust, võttes arvesse nende olulist rolli demokraatlikus ühiskonnas. Kui see on riigisisese õigusega ette nähtud, tuleks kaitsta ka pihisaladust või kohaldatavaid samaväärseid põhimõtteid, et tagada usuvabadus. Lisaks ei piira spetsialistide võimalus sellisest vägivallast teatada ka riigisisese normide kohaldamist seoses konfidentsiaalsusega või meedia teabeallikatega.

- (34) Et tegeleda teatamata jätmise probleemiga juhtudel, kui ohver on laps, tuleks kehtestada turvaline ja lapsesõbralik teatamise korraldus. Selle hulka võib kuuluda pädevate asutuste poolne küsitlemine lihtsas ja arusaadavas keeles. ***Liikmesriigid peaksid tagama, et laste hooldamisele ja toetamisele spetsialiseerunud töötajad oleksid võimaluse korral kättesaadavad, et kuriteoteate esitamisel abiks olla. Teatud juhtudel ei ole selline abi tingimata vajalik, näiteks lapse arengutaset arvestades või veebis esitatud teadete puhul või kui selline abi võib osutada keeruliseks, näiteks hajaasustusega piirkondades.***

(35) On oluline, et liikmesriigid tagaksid, et kolmandate riikide kodanikest ohvrid, olenemata nende elanikustaatusest, ei pelgaks naistevastase vägivalla või perevägivalla juhtudest teatada ning et neid elanikustaatuse alusel ei diskrimineeritaks, järgides direktiivi 2012/29/EL eesmärke. Et kõiki ohvreid korduva vägivalla eest kaitsta, on oluline kohaldada ohvrikeskset lähenemisviisi. Eelkõige tuleks tagada, et tagasisaatmismenetluse kohaldamine Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/115/EÜ⁶ alusel ei takistaks ohvritel kasutada oma õigusi vastavalt direktiivile 2012/29/EL. Liikmesriigid võivad vastavalt direktiivile 2008/115/EÜ otsustada väljastada nende territooriumil ebaseaduslikult viibivale kolmanda riigi kodanikule kaastundlikel, humanitaar- või muudel põhjustel sõltumatu elamisloa või muu loa riigis viibida, ning neil tuleb järgida nimetatud direktiivist tulenevat kohustust võtta vabatahtliku lahkumise perioodil võimalikult suurel määral arvesse kaitsetute isikute erivajadusi, kui selle direktiivi kohaselt on antud ajavahemik vabatahtlikuks lahkumiseks.

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (*ELT L 348, 24.12.2008, lk 98*).

- (36) Viivitused naistevastase vägivalga ja perevägivalgaga seotud kaebuste menetlemisel võivad olla nende ohvritele eriti ohtlikud, kuna nad võivad endiselt olla otseses ohus **ja** süüteo toimepanijad võivad sageli olla lähedased pereliikmed või abikaasad. Seepärast peaksid pädevad asutused **olema nõuetekohaselt koolitatud ja neil peaksid olema** asjakohased teadmised ja tulemuslikud uurimisvahendid selliste **tegude** uurimiseks ja nende eest süüdistuste esitamiseks, **ilma et selleks tuleks luua spetsiaalseid teenistusi või üksusi**.
- (37) **Vägistamisjuhtumite uurimine või nende eest süüdistuste esitamine ei tohiks sõltuda sellest, kas ohver või ohvri esindaja on sellistest tegudest teatanud, ega ohvri või ohvri esindaja esitatud kuriteotestest. Samamoodi peaks kriminaalmenetlus jätkuma isegi juhul, kui ohver kaebuse tagasi võtab. See ei piira süüdistuse ettevalmistamise eest vastutavate asutuste kaalutusõigust lõpetada kriminaalmenetlus muudel põhjustel, näiteks kui nad jõuavad järeldusele, et kriminaalmenetluse jätkamiseks ei ole piisavalt alust.**

- (38) ■ Perevägivald ja seksuaalvägivald ohvrid vajavad tavaliselt kohest kaitset **ja** spetsialiseeritud abi, näiteks paarisuhtevägivald korral, kus retsidiivsuse määr kipub olema kõrge. Seetõttu tuleks ohvri ■ vajaduste individuaalset **hindamist alustada võimalikult kiiresti, näiteks kohe, kui ohver** pädevate asutustega esimest **korda ühendust võtab, võimalikult kiiresti pärast seda, kui ohver pädevate asutustega esimest korda ühendust võtab** või niipea kui tekib kahtlus, et isik on perevägivald või seksuaalvägivald ohver. Seda võib teha enne, kui ohver on süüteoost pädevale asutusele ametlikult teatanud, või proaktiivselt, kui süüteoost teatab kolmas isik.

- (39) Ohvri kaitse- ja toetusvajadust hinnates peaks esmane mure olema ohvri turvalisuse tagamine ja kohandatud toe pakkumine, võttes muu hulgas arvesse ohvri individuaalset olukorda. Eritähelepanu nõudvateks asjaoludeks võivad olla ***nüiteks tõsiasi, et ohver on rase, ohvri sõltuvus süüteo toimepanijast või kahtlustatavast või suhe temaga, oht, et ohver pöördub süüteo toimepanija või kahtlustatava juurde tagasi, hiljutine eraldamine süüteo toimepanijast või kahtlustatavast, võimalik oht, et ohvri üle võimu teostamiseks kasutatakse lapsi, ohud puuetega ohvrite jaoks ning lemmikloomade kasutamine surve avaldamiseks ohvrile. Arvesse tuleks võtta ka süüteo toimepanija või kahtlustatava psühholoogilise või majandusliku kontrolli määra ohvri üle.***

- (40) Et tagada ohvritele ulatuslik abi ja kaitse, peaksid ohvri riskide hindamisse ja asjakohastesse abimeetmetesse olema kaasatud mitte üksnes õiguskaitse- ja õigusasutused, vaid kõik pädevad asutused ja asjaomased organid, ja see peaks tuginema liikmesriikide välja antud selgetele suunistele. Sellistes suunistes tuleks esitada ka tegurid, mida tuleb kaaluda, kui hinnatakse süüteo toimepanijast või kahtlustatavast tulenevat ohtu, sealhulgas kaalutus, et kergemates kuritegudes süüdistatavad on niisama ohtlikud kui raskemates kuritegudes süüdistatavad, eelkõige perevägivald ja ahistava jälitamise korral. ***Pädevad asutused peaksid individuaalse hindamise regulaarselt läbi vaatama, tagamaks, et ohvri uusi kaitse- või toevajadusi ei jäetaks tähelepanuta. Selline läbivaatamine võiks toimuda näiteks menetluse olulistel etappidel, nagu kohtumenetluse algatamine, kohtuotsuse või -määruse esitamine või hooldusõiguse või suhtlusõiguse läbivaatamise menetluse kontekstis.***

- (41) *Et vältida taasohvristamist ja korduvalt ohvriks langemist, hirmutamist ja kättemaksu, peaksid ülalpeetavad saama samasugused kaitsemeetmed nagu ohver, välja arvatud juhul, kui on viiteid sellele, et ülalpeetavatel ei ole erivajadusi. Pädevad asutused peaksid hindama, kas on viiteid sellele, et ülalpeetaval puudub kaitse erivajadus, sest kui on võimalik tuvastada, et kaitse erivajadust ei ole, oleks kaitse erivajaduse ekslikul eeldusel põhinevad meetmed ebaproportsionaalsed. Alla 18-aastastel ülalpeetavatel on nende haavatavuse tõttu eriti suur oht kannatada emotsionaalset kahju, mis mõjutab nende arengut. Kui riigisiseses õiguses on nii ette nähtud, võidakse ka muid ülalpeetavaid pidada sarnases ohus olevaiks.*

(42) **█** Ohvrid vajavad sageli eriabi. Tagamaks, et nad ka tegelikult abi saavad, peaksid pädevad asutused suunama ohvrid asjakohaste tugiteenuste osutajate juurde. Seda tuleks teha eelkõige juhul, kui individuaalse hindamise käigus on kindlaks tehtud, et ohvril on konkreetsed abivajadused. ***Kui otsustatakse, kas suunata lapsohver tugiteenuste osutajate juurde, tuleks esikohale seada ohvri huvid, nagu on sätestatud põhiõiguste harta artiklis 24.*** Liikmesriigid peaksid tagama, et pädevad asutused töötlevad asjaomaseid isikuandmeid seadusekohaselt, järgides Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/679⁷ asjaomaseid sätteid andmetöötluse seaduslikkuse kohta, ***ning kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2016/680***⁸.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

⁸ ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (ELT L 119, 4.5.2016, lk 89).***

Selline seadus peab sisaldama asjakohaseid isikuandmete kaitsemeetmeid, milles järgitakse isikuandmete kaitse õiguse põhiõlemust ja nähakse ette sobivad ja konkreetsed meetmed üksikisikute põhiõiguste ja huvide kaitseks. Kui pädevad asutused edastavad ohvrite isikuandmeid tugiteenuste osutajatele, et ohvreid nende juurde suunata, peaksid nad tagama, et edastatavad andmed piirduksid sellega, mis on vajalik tugiteenuste osutaja informeerimiseks juhtumi asjaoludest, et ohvrid saaksid asjakohast abi ja kaitset. ***Tugiteenuste osutaja peaks säilitama isikuandmeid ainult niikaua, kui see on vajalik, ja igal juhul mitte kauem kui viis aastat, või riigisiseses õiguses sätestatud lühema ajavahemiku jooksul pärast viimast kontakti tugiteenuse osutaja ja ohvri vahel.***

- (43) Liikmesriigid peaksid võtma vajalikke meetmeid, tagamaks, et on võimalik kasutada kohest lähenemiskeeldu ning muid lähenemiskeelde, et tagada ohvrite ja ülalpeetavate tõhus kaitse.
- (44) ***Ilma et see asendaks süüteo toimepanijate ja kahtlustatavate vahistamist ja kinnipidamist, mille suhtes kohaldatakse jätkuvalt riigisisest õigust***, peaksid liikmesriigid tagama, et otsese ohu korral, näiteks kui valitseb vahetu kahju tekkimise oht või see on juba realiseerunud ja kahju võib tõenäoliselt korduda, võidakse seada kohene lähenemiskeeld ***ning muud lähenemiskeelud, ning et sellistes olukordades ja kui vastavalt riigisisesele õigusele on selliseks korralduseks vaja ohvri taotlust, teavitatakse ohvreid võimalusest selliseid korraldusi taotleda.***
- (45) Muu lähenemiskeeld võib muu hulgas ette näha, et süüteo toimepanijal või kahtlustataval on keelatud siseneda teatavatesse kohtadesse, läheneda ohvrile või ***ülalpeetavatele*** lähemale kui kindlaksmääratud vahemaa või võtta ***nendega*** ühendust, sealhulgas veebiliideste kaudu. ***Muu lähenemiskeed võib vajaduse korral ette näha ka*** keeldu omada tulirelvi või surmavaid relvi. ***Kohene lähenemiskeeld ja muud lähenemiskeelud tuleks seada kas konkreetseks ajaperioodiks või kuni nende muutmise või tühistamiseni.***

- (46) *Elektrooniline jälgimine võimaldab tagada kohese lähenemiskeelu ja muude lähenemiskeeldude täitmist, registreerida tõendeid selliste korralduste rikkumise kohta ning tõhustada järelevalvet süüteo toimepanijate üle. Kui see on võimalik ning juhtumi asjaolusid ja menetluse õiguslikku laadi arvestades asjakohane, tuleks kaaluda elektroonilist jälgimist, et tagada kohese lähenemiskeelu ja muude lähenemiskeeldude täitmine. Kui kasutatakse elektroonilist jälgimist, tuleks ohvreid alati teavitada selle võimalustest ja piirangutest.*
- (47) Et tagada kohese lähenemiskeelu ja muude lähenemiskeeldude tulemuslikkus, tuleks selliste keeldude rikkumise eest kohaldada karistusi. Nimetatud karistused võivad olla kriminaalõiguslikud või muud liiki ja need võivad hõlmata vangistust, trahve või muid karistusi, mis on mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. **On äärmisel tähtis, et ohvritel oleks võimalus saada teavet kohese lähenemiskeelu või muude lähenemiskeeldude rikkumise kohta, kui see võib mõjutada nende turvalisust. Kuna kohese lähenemiskeelu või muude lähenemiskeeldude rikkumine võib suurendada ohte ja tuua kaasa ulatuslikuma kaitse vajaduse, tuleks kaaluda individuaalse hindamise läbiviimist korral kohe pärast teatatud rikkumist.**

- (48) Tõendite esitamine ohvri varasema seksuaalkäitumise, **seksuaalsete eelistuste ja riidetuse** kohta, et seada kahtluse alla ohvri usaldusväarsus ja nõusoleku puudumine, võib juhtumites, mis käsitlevad seksuaalvägivalda, eriti vägistamist, tugevdada ohvrit kahjustavate stereotüüpide põlistamist ning viia taasohvristamise või korduva ohvriks langemiseni. Seega **peaksid liikmesriigid tagama, et tõendeid ohvri varasema seksuaalse käitumise või muude eraelu sellega seotud aspektide kohta on lubatud esitada üksnes siis, kui see on vajalik juhtumi konkreetse küsimuse hindamiseks või kaitseõiguse kasutamiseks.**

(49) *Arvestades naistevastase vägivalda ja perevägivalda süütegude ainuomast eripära ja asjaolusid, on suunistel õiguskaitseasutustele ja süüdistuse ettevalmistamise eest vastutavatele asutustele omaette väärtus. Ohvrite erilise kaitsetuse tõttu on väga tähtis anda juhiseid selle kohta, kuidas neid tuleks protsessi igas etapis kohelda, et suurendada seda tüüpi süütegudega tegelemisel teadlikkust ja vältida taasohvristamist. Suuniseid süüdistuse ettevalmistamise eest vastutavatele asutustele võib mõista nii menetluse käsiraamatuna kui ka viitena parimatele tavadele. Naiste spetsialiseeritud tugiteenuste osutajad suhtlevad ohvritega iga päev ning võivad seetõttu pakkuda asjatundlikku nõu ja juhiseid, eriti selle kohta, kuidas ohvritele tuleks läheneda ja kuidas neid kohelda vastavalt nende individuaalsetele asjaoludele ja kogemustele. Liikmesriike julgustatakse suuniste koostamisel ja läbivaatamisel konsulteerima naiste spetsialiseeritud tugiteenuste osutajatega ja tegema nendega koostööd. Kui liikmesriigi õigusraamistikus või ühiskonnas laiemalt leiab aset olulisi muudatusi, peaks liikmesriik suunised õiguskaitseasutustele ja süüdistuse ettevalmistamise eest vastutavatele asutustele läbi vaatama. See võib hõlmata juhtumeid, kus kehtivates seadustes või väljakujunenud kohtupraktikas tehakse märkimisväärseid muudatusi või kui ilmnevad uued suundumused või vägivallavormid, eelkõige kui tehnoloogia areng toob kaasa kübervägivalda uusi vorme.*

(50) Arvestades naistevastase vägivalla ja perevägivalla süütegude keerukust ja raskusastet ning ohvrite konkreetseid toetusvajadusi, peaksid liikmesriigid tagama, et määratud asutused pakuvad lisatuge ja ennetavad selliseid süütegusid. Nõukogu direktiivi 2004/113/EÜ⁹ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivide 2006/54/EÜ¹⁰ ja 2010/41/EL¹¹ kohaselt loodud riiklikel võrdõiguslikkust edendavatel asutustel on nende ülesannete täitmiseks head võimalused, arvestades nende asjatundlikkust soolise diskrimineerimise küsimustes. ***Et nimetatud asutused saaksid oma ülesandeid tulemuslikult täita, peaksid liikmesriigid tagama neile piisavad inimressursid ja rahalised vahendid.***

⁹ Nõukogu 13. detsembri 2004. aasta direktiiv 2004/113/EÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega (ELT L 373, 21.12.2004, lk 37).

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiiv 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (ELT L 204, 26.7.2006, lk 23).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2010. aasta direktiiv 2010/41/EL füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamise kohta, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 86/613/EMÜ (ELT L 180, 15.7.2010, lk 1).

- (51) Teatavate käesoleva direktiiviga hõlmatud süütegudega kaasneb suurem oht korduvaks, pikaajaliseks või isegi pidevaks ohvrustamiseks. See oht esineb eelkõige tegude puhul, mis seisnevad selles, et [] kübervägivallategude tulemusena saadud materjal tehakse IKT vahendite abil kättesaadavaks [], võttes arvesse, kui lihtsalt ja kiirelt on sellist materjali võimalik laialt levitada ning kui raske on sageli sellist materjali eemaldada. See oht püsib tavaliselt ka pärast süüdimõistmist. Et selliste süütegude ohvrite õigusi tõhusalt kaitsta, peaksid liikmesriigid võtma kohaseid meetmeid sellise materjali **viivitamatuks** eemaldamiseks. Arvestades, et materjali eemaldamine selle algallikast ei pruugi alati olla võimalik, näiteks õiguslike või praktiliste raskuste tõttu, mis on seotud eemaldamiskorralduse täitmise või jõustamisega, peaks liikmesriikidel olema lubatud näha ette ka meetmed, millega tõkestatakse **viivitamata** juurdepääs sellisele materjalile.

- (52) Käesoleva direktiivi sätted, mis käsitlevad korraldusi ja muid asjaomase materjali eemaldamise ja sellele juurdepääsu tõkestamise meetmeid, ei tohiks mõjutada ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2022/2065¹²*** sätestatud asjaomaseid õigusnorme. Eelkõige peaksid need korraldused olema kooskõlas keeluga kehtestada üldisi jälgimise või aktiivse teabekogumise kohustusi ning nimetatud määruse erinõuetega ebaseadusliku veebisisu eemaldamise korralduste kohta.
- (53) Nende meetmete hulka, mille eesmärk on materjal viivitamata eemaldada või tõkestada juurdepääs materjalile, peaks eelkõige kuuluma liikmesriikide **ametasutuste õigus anda *teabe talletamise teenuse*** osutajatele korraldus eemaldada asjaomase materjali üks või mitu konkreetset elementi või tõkestada neile juurdepääs. ***Riiklikud ametiasutused peaksid saama esitada juurdepääsu tõkestamise korraldusi ka muudele asjaomastele vahendusteenuse osutajatele.***

¹² ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277, 27.10.2022, lk 1).***

(54) Kõik materjali eemaldamise või sellele juurdepääsu tõkestamise meetmed, sealhulgas eelkõige korraldused materjal eemaldada või tõkestada sellele juurdepääs, võivad mõjutada muude isikute õigusi ja huve peale ohvrite; sellised isikud on näiteks sisuteenuse pakkujad, **teabe talletamise teenuse osutajad**, kelle teenuseid võidakse kasutada, ja nende teenuste lõppkasutajad; samuti võivad need mõjutada üldist huvi. Seepärast tuleks tagada, et neid korraldusi saab anda ja muid meetmeid saab võtta ainult läbipaistvalt ning et nähakse ette piisavad kaitsemeetmed tagamaks, et sellised korraldused ja meetmed piirduvad alati ainult sellega, mis on vajalik ja proportsionaalne, et tagatud on õiguskindlus, et **teabe talletamise teenuse osutajad, teised asjaomased vahendusteenuste osutajad ja sisuteenuse pakkujad** saavad riigisisese õiguse kohaselt kasutada oma õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ning et saavutatakse õiglane tasakaal kõigi asjaomaste õiguste ja huvide vahel, sealhulgas kõigi asjaosaliste põhiõiguste vahel, nagu on ette nähtud põhiõiguste hartas. **Oluline on** kõigi asjakohaste õiguste ja huvide hoolikas kaalumine juhtumipõhiselt ■ .

- (55) Arvestades, milline tähtsus võib asjaomaste kuritegude uurimiseks või nende eest süüdistuse esitamiseks olla materjalil, mille kohta võidakse käesoleva direktiivi alusel anda korraldus või võtta muu meede, milles nõutakse selle materjali eemaldamist või sellele juurdepääsu tõkestamist, tuleks võtta vajalikud meetmed, et võimaldada pädevatel asutustel sellist materjali vajaduse korral kätte saada või seda talletada. Nimetatud meetmed võivad seisneda näiteks selles, et asjaomastelt **teabe talletamise teenuse osutajatelt** või teistelt asjaomastelt vahendusteenuste osutajatelt nõutakse materjali edastamist pädevatele asutustele või materjali säilitamist piiratud ajavahemiku vältel, mis ei ole pikem kui tarvis. Kõik sellised meetmed peaksid tagama materjali turvalisuse, jääma alati mõistlikkuse **ja proportsionaalsuse** piiresse ja vastama kohaldatavatele isikuandmete kaitse normidele.
- (56) Et vältida taasohvristamist, peaks kuriteoohvril olema võimalik saada kriminaalmenetluse käigus hüvitist. ■
- (57) ■ Spetsialiseeritud tugiteenuste osutajad peaksid pakkuma abi igasuguse naistevastase vägivalla ja perevägivalla ohvritele, sealhulgas seksuaalvägivalla, naiste suguelundite moonutamise, sundabielude, sundabordi ja -steriliseerimise, seksuaalse ahistamise ja kübervägivalla eri vormide ohvritele. **Ohvritele tuleks pakkuda spetsialiseeritud tugiteenuseid olenemata sellest, kas nad on esitanud ametliku kaebuse.**

(58) Spetsialiseeritud *tugiteenuste osutajad peaksid pakkuma ohvritele* abi, mis on kohandatud vastavalt nende erivajadustele. Sellist abi peaks pakkuma *samast soost isik, kui ohver seda taotleb või kui see on asjakohane ja kui selline isik on kättesaadav. Tuginedes direktiivis 2012/29/EL sätestatud nõuetele tuleks õigusraamistikku täiendada, et tagada spetsialiseeritud tugiteenuste osutamiseks kõik vajalikud vahendid, nii et ohvritele saaks pakkuda sihipärast ja integreeritud tuge, arvestades nende erivajadusi.* Selliseid teenuseid võiks osutada lisaks üldistele ohvriabi teenustele või nende raames ja need võivad tugineda olemasolevatele spetsialiseeritud abi pakkuvatele üksustele, *näiteks neile, kes pakuvad naiste spetsialiseeritud tugiteenuseid.* Spetsialiseeritud abi võivad pakkuda *avaliku sektori asutused*, ohvriabiorganisatsioonid ja muud valitsusvälised organisatsioonid, *võttes arvesse liikmesriigi geograafiat ja demograafilist olukorda.* Neile asutustele ja organisatsioonidele tuleks anda piisavad inim- ja finantsressursid. Juhul, kui teenuseid osutavad valitsusvälised organisatsioonid, peaksid liikmesriigid tagama, et nad saavad asjakohast rahastust.

- (59) *Naistele mõeldud spetsialiseeritud teenuste osutajad, nagu naiste tugikeskused, naiste varjupaigad, abiliinid, seksuaalvägivalla kriisiabikeskused, seksuaalvägivalla ohvrite vastuvõtukeskused ja esmased ennetusteenused, võivad olla ohvrite nõustamisel ja toetamisel otsustava tähtsusega. Neid teenuseid võivad pakkuda ka naiste juhivad valitsusvälised organisatsioonid.*
- (60) Ohvritel on tavaliselt mitu kaitse- ja toetusvajadust. Et neid vajadusi tulemuslikult täita, peaksid liikmesriigid osutama spetsialiseeritud tugiteenuseid samades ruumides, *koordineerides neid teenuseid* kontaktpunkti kaudu *või hõlbustades sellistele teenustele juurdepääsu ühtse veebipõhise juurdepääsupunkti kaudu. Ühtne veebipõhine juurdepääsupunkt tagaks*, et spetsialiseeritud tugiteenused on kättesaadavad ka sellistele ohvritele, kes asuvad kaugemates piirkondades või kes ei ole suutelised sellistesse keskustesse kohale tulema. *Ühtse veebipõhise juurdepääsupunkti jaoks tuleks luua vähemalt* ühtne ja ajakohastatud veebisait, kus pakutakse kogu asjakohast teavet olemasolevate abi- ja kaitseteenuste kohta *ning antakse suuniseid* neile juurdepääsu *saamiseks. Selline* veebisait peaks järgima puuetega inimeste juurdepääsunõudeid.

- (61) *Igal ohvril on individuaalsed abivajadused sõltuvalt traumast, mida ta on kogenud. Spetsialiseeritud tugiteenustega tuleks osutada ohvrile sellist abi, mis teda toetab ja aitab tal taastuda. Spetsialiseeritud tugiteenuste osutajaid peaks olema piisaval hulgal ja nad peaksid olema iga liikmesriigi territooriumil sobivalt hajutatud, võttes arvesse asjaomase liikmesriigi geograafiat ja demograafilist olukorda ning veebiteenuste pakkumist. Seepärast tuleks spetsialiseeritud abi anda ohvrile võimaluse korral arusaadavas keeles ja eakohasel viisil.*
- (62) Spetsialiseeritud tugiteenuseid, sealhulgas varjupaiku ja seksuaalvägivalla kriisiabikeskusi, tuleks pidada kriiside ja hädaolukordade, sealhulgas tervisekriiside ajal hädavajalikuks. Eesmärk peaks olema jätkata **nende teenuste pakkumist** olukordades, kus perevägivald ja naistevastane vägivald kipub sagenema.
- (63) Ohvreid tuleks abistada ja toetada enne kriminaalmenetlust, selle kestel ja ka sobiva ajavahemiku jooksul pärast kriminaalmenetluse lõppu, näiteks juhul kui vägivalla raskete füüsiliste või psühholoogiliste tagajärgedega toimetulekuks on endiselt vaja ravi või kui ohvri turvalisus on ohus eelkõige ütluste tõttu, mis ohver on nimetatud menetluse käigus andnud.

(64) Seksuaalvägivald, sealhulgas vägistamise traumaatilisus nõuab koolitatud ja spetsialiseerunud töötajatelt eriti diskreetset reageerimist. Seksuaalvägivald ohvrid vajavad viivitamatut traumaabi koos kohese kohtuekspertiisiga, et **turvaliselt säilitada tulevikus** süüdistuse esitamiseks vajalikke tõendeid. Seksuaalvägivald kriisiabikeskusi või seksuaalvägivald ohvrite vastuvõtukeskusi peaks olema piisaval hulgal ja need peaksid olema iga liikmesriigi territooriumil sobivalt hajutatud, **võttes arvesse asjaomase liikmesriigi geograafiat ja demograafilist olukorda. Sellised keskused võivad olla osa liikmesriigi olemasolevast tervishoiusüsteemist.** Ka naiste suguelundite moonutamise ohvrid, sageli tütarlapsed, vajavad tavaliselt suunatud abi. Seetõttu peaksid liikmesriigid tagama, et nad pakuvad ohvrite vajadustele kohandatud sihipärast abi. **Arvestades selliste süütegude ohvrite erilist olukorda ja sellega seotud kaitsetust, tuleks selliseid spetsialiseeritud tugiteenuseid osutada rangeimate privaatsus- ja konfidentsiaalsusstandardite kohaselt.**

(65) ***Seksuaalset*** ahistamist töökohal käsitatakse direktiivides 2004/113/EÜ, 2006/54/EÜ ja 2010/41/EL ühe soolise diskrimineerimise ***liigina***. ■ Seksuaalne ahistamine töökohal toob kaasa märkimisväärseid negatiivseid tagajärgi nii ohvritele kui ka tööandjatele ■ . ***Nii ohvritele kui ka tööandjatele tuleks pakkuda ettevõttesiseseid või -väliseid nõustamisteenuseid, kui seksuaalne ahistamine töökohal on riigisisese õiguse kohaselt sõnaselgelt kriminaliseeritud. Selliste teenuste hulka peaks kuuluma teave selle kohta, kuidas seksuaalse ahistamise juhtumeid töökohal asjakohaselt käsitleda, ning õiguskaitsevahendite kohta, mille abil saab süüteo toimepanija töölt kõrvaldada.***

- (66) Liikmesriike **julgustatakse** tagama, et riiklikud abiliinid **oleks tasuta kättesaadavad** liidu tasandil ühtlustatud numbril 116 016 kaudu **lisaks olemasolevatele riiklikele numbritele ning et need oleksid** kättesaadavad ööpäev läbi. **Avalikkust tuleks kõnealuse ühtlustatud numbril olemasolust ja kasutamisest piisavalt teavitada. Neid abiliine peaksid saama kasutada spetsialiseeritud tugiteenuste, sealhulgas naiste spetsialiseeritud tugiteenuste osutajad vastavalt riigisisesele tavale. Olemasolevatel abiliinide kasutajatel, sealhulgas valitsusvälistel organisatsioonidel on selliste teenuste osutamisel märkimisväärne kogemus. Abiliinide kaudu pakutava abi hulka peaks kuuluma kriisinõustamine ja ohvrite teavitamine** näost-näku teenustest, näiteks varjupaikadest, **spetsialiseeritud tugiteenustest, muudest asjakohastest sotsiaal- ja tervishoiuteenustest ning politseist. Kuriteoohvrite abiliinid peaksid saama suunata ohvrid spetsialiseeritud tugiteenuste osutajate juurde, spetsialiseeritud abiliinidele või mõlemale, kui see on vajalik ja kui ohver seda palub.**

(67) ***Kuriteoohvrite*** varjupaikadel ***ja muudel sobivatel ajutistel majutuskohtadel*** on ohvrite kaitsmisel vägivallategude eest väga tähtis roll. Lisaks sellele, et seal pakutakse turvalist varjupaika, peaksid need pakkuma vajalikku abi ohvrite tervise, ***kaasa arvatud vaimse tervise***, rahalise olukorra ja nende laste heaoluga seotud probleemide lahendamiseks ning lõppkokkuvõttes valmistama ohvreid ette iseseisvaks eluks. ***Liikmesriigid peaksid tagama, et on olemas piisav arv varjupaiku ja muid asjakohaseid ajutisi majutuskohti.*** „Piisav arv“ tähendab, et kõikide ohvrite vajadused peavad olema rahuldatud, nii varjupaigakohtade kui ka spetsialiseeritud abi osas. Euroopa Nõukogu töökond naistevastase vägivallaga, sealhulgas perevägivallaga võitlemiseks soovib oma 2008. aasta septembrikuu lõplikus tegevusaruandes, et turvaline majutus spetsiaalsetes naiste varjupaikades peaks olema saadaval igas piirkonnas, nii et 10 000 elaniku kohta oleks üks perekoh.

Varjupaigakohtade arv peaks aga sõltuma tegeliku vajaduse realistlikust hindamisest. Varjupaikades viibivate ohvrite identiteet peaks jääma konfidentsiaalseks, et tagada naiste turvalisus. Varjupaigad peaksid olema kohandatud naiste erivajadustele, sealhulgas peaks olema ainult naistele mõeldud varjupaiku. Varjupaigad ja muud asjakohased ajutised majutuskohad peaksid olema kättesaadavad alla 18-aastastele ülalpeetavatele. Ohvrite turvalisus ja heaolu sellistes varjupaikades ja majutuskohades on aga alati prioriteet, eriti kui ohvrid ja nende peagi täisealiseks saavad ülalpeetavad jagavad ühist eluruumi. Kui varjupaigad ei ole tasuta ja liikmesriigid nõuavad varjupaigas või ajutises majutuskohas viibivatelt ohvritelt tasumist, peaks see summa olema taskukohane ega tohiks takistada ohvrite juurdepääsu varjupaikadele või ajutistele majutuskohadele. Varjupaigad peaksid tagama, et ohvritega tegelemiseks ja nende toetamiseks on olemas koolitatud ja spetsialiseerunud töötajad.

- (68) Et tulemuslikult tegelda **lastele** avalduvate negatiivsete tagajärgedega, peaksid lastele suunatud toetusmeetmed sisaldama **lapse eale, arenguvajadustele ja individuaalsele olukorrale kohandatud spetsialiseeritud** psühholoogilist nõustamist ja vajaduse korral pediaatrilist abi, ning neid meetmeid tuleks pakkuda niipea, kui pädevatel asutustel on piisavalt alust arvata, et lapsed võivad olla sattunud vägivalda ohvriks, muu hulgas ■ tunnistajaks. **Lastele** toetuse pakkumisel tuleks esikohale seada lapse õigused, nagu need on sätestatud põhiõiguste harta artiklis 24.
- (69) **Arvestades naistevastase vägivalda või perevägivalda eluaegseid tagajärgi lastele, kelle vanem on selliste kuritegude tulemusena tapetud, peaksid liikmesriigid tagama, et sellised lapsed saavad käesolevast direktiivist täiel määral kasu, eelkõige kaitse- ja toetusmeetme kaudu, sealhulgas kõigi asjaomaste kohtumenetluste ajal.**

(70) Et tagada laste turvalisus nende võimalikel külastuskohtumistel süüteo toimepanija või kahtlustatavaga, kes on vanemliku vastutuse kandja ja kellel on suhtlusõigus **vastavalt liikmesriigi kohaldatavatele tsiviilõiguse normidele**, peaksid liikmesriigid tagama, et tehakse kättesaadavaks neutraalsed järelevalvega kohad, sealhulgas lastekaitse- või hoolekandetasutused, et sellised külastused saaksid lapse huvides toimuda seal. Vajaduse korral peaksid külastused toimuma lastekaitse- või hoolekandeametnike juuresolekul. Kui on vaja pakkuda ajutine majutuskoht, tuleks lapsed majutada esmajärjekorras koos vanemliku vastutuse kandjaga, kes ei ole süüteo toimepanija ega kahtlustatav ■ . Alati tuleks arvestada seda, mis on lapse huvides parim.

- (71) ***Interseksionaalse diskrimineerimise ohvreid ähvardab*** suurem oht kogeda vägivalda. ***Sinna alla võivad kuuluda*** puuetega naised, naised, kelle elanikustaatus või elamisluba sõltub teisest inimesest, dokumentideta naissoost sisserändajad, naised, kes taotlevad rahvusvahelist kaitset, põgenevad relvastatud konfliktist eest, on kodutud või on pärit rassilise või etnilise vähemuse hulgast, maapiirkondades elavad naised, ***prostituutsiooniga tegelevad naised, väikese sissetulekuga naised,*** naiskinnipeetavad, ***lesbid, geid, biseksuaalid, trans- või intersoolised isikud,*** eakamad naised ***või alkoholi- ja uimastisõltuvushäiretega naised.*** Seega peaksid ***interseksionaalse diskrimineerimise ohvrid*** saama erikaitset ja -toetust.
- (72) Puuetega naised kogevad naistevastast vägivalda ja perevägivalda ebaproportsionaalselt palju ning oma puude tõttu on neil sageli raskusi juurdepääsul kaitse- ja toetusmeetmetele. Seetõttu peaksid liikmesriigid tagama, et nad saavad täiel määral kasutada käesolevas direktiivis sätestatud õigusi teistega võrdsel alustel, ning pöörama samas tähelepanu nende ohvrite erilisele kaitsetusele ja nende tõenäolistele raskustele abi saamisel.

(73) *Naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise meetmed peaksid põhinema terviklikul lähenemisviisil, mis koosneb esmastest, teisestest ja kolmanda taseme ennetusmeetmetest. Esmased ennetusmeetmed peaksid olema suunatud vägivalla ennetamisele ja hõlmama selliseid meetmeid nagu teadlikkuse suurendamise kampaaniad ja sihipärased haridusprogrammid, et suurendada üldsuse arusaamist vägivalla kõigi vormide ja nende tagajärgede erinevatest ilmingutest, ning teadvustada lastele juba varasest east nõusolekut inimestevahelistes suhetes. Teiseste ennetusmeetmete eesmärk peaks olema vägivalla varajane avastamine ja selle süvenemise või eskaleerumise ennetamine varases etapis. Kolmanda taseme ennetusmeetmed peaksid keskenduma korduva vägivalla ja uuesti ohvriks langemise ennetamisele ning vägivalla tagajärgedega toimetulekule ning need võivad hõlmata kõrvalseisjate sekkumise edendamist ning varajase sekkumise keskuste ja sekkumisprogrammide loomist.*

- (74) Liikmesriigid peaksid **võtma asjakohaseid** ennetavaid meetmeid. **Selliste meetmete hulka võivad kuuluda** teadlikkuse suurendamise kampaaniad naistevastase vägivalda ja perevägivalda vastu võitlemiseks. Ennetus **võib toimuda** ka formaalhariduses, eelkõige seksuaalhariduse, sotsiaal-emotsionaalse pädevuse ja empaatia arendamise kaudu ning õppides, kuidas luua eluterveid, lugupidavaid suhteid. **Võttes arvesse keelebarjääri ning erinevat kirjaoskuse ja võimete taset, peaksid liikmesriigid suunama sihipäraseid meetmeid suuremas ohus olevatele rühmadele, sealhulgas lastele, võttes arvesse nende vanust ja arengutaset, puuetega inimestele, alkoholi- ja uimastisõltuvushäiretega isikutele ning lesbidele, geidele, biseksuaalidele, trans- või intersoolistele inimestele.**

- (75) Liikmesriigid peaksid võtma meetmeid kahjulike soostereotüüpide leviku tõkestamiseks, et juurida välja naiste alaväärsuse või naiste ja meeste stereotüüpsete rollide idee. Siia hulka võiksid kuuluda ka meetmed, millega tagatakse, et kultuuri, tava, religiooni, traditsiooni või au ei peeta naistevastast vägivalda või perevägivalda õigustavaks või sellise vägivalla leebemat käsitlemist nõudvaks asjaoluks.
- Ennetusmeetmed peaksid julgustama mehi ja poisse tegutsema positiivsete eeskujudena, et toetada meeste ja naiste võrdõiguslikkust, kuid nende eesmärk peaks olema ka saada üle stereotüüpidest, mis takistavad meestel otsida abi nende vastu suunatud vägivalla puhul.*** Kuna lapsed puutuvad juba väga varasest east alates kokku soorollidega, mis kujundavad nende eneseteadmuse ning mõjutavad nende akadeemilisi ja ametialaseid valikuid, aga ka ootusi, mida nad terve elu jooksul iseendale kui naisele või mehele panevad, siis on väga tähtis käsitleda soostereotüüpe juba alates alusharidusest ja lastehoiust.
- (76) ***Et suunata ressursse sinna, kus neid kõige rohkem vaja on, peaks nõue võtta ennetavaid meetmeid, mille eesmärk on suurendada teadlikkust naiste suguelundite moonutamise ja sundabieli kohta, ja selliste meetmete ulatus olema proportsionaalne sellest tavast ohustatud või mõjutatud isikute arvuga asjaomases liikmesriigis.***

(77) Et ohvrid tehtaks kindlaks ja et nad saaksid asjakohast abi **ja kaitset**, peaksid liikmesriigid tagama, et **ametnikud**, kes ohvritega tõenäoliselt kokku puutuvad, saaksid koolitust ja otstarbekohast teavet. **Kohtuametnikud peaksid saama sellist koolitust ainult siis, kui nad tõenäoliselt kannatanutega kokku puutuvad, ja ainult tasemel, mis vastab nende kokkupuutele ohvritega. Toetada tuleks juristide, prokuröride ja kohtunike ning ohvriabi ja lepitava õigusmõistmise teenuste osutajate koolitamist. See peaks asjakohasel juhul hõlmama koolitust konkreetsete tugiteenuste kohta, kuhu ohvreid tuleks suunata, või erikoolitust, kui nende töö keskendub erivajadustega ohvritele, ja psühholoogiaalast erikoolitust.** Koolitusel tuleks käsitleda hirmutamise ning korduva ja taasohvristamise ohtu ja ennetamist ning ohvrite kaitse- ja toetusmeetmete kättesaadavust. Et töökohal toimuva seksuaalse ahistamise juhtumeid ära hoida ja neid asjakohaselt lahendada, peaksid koolitust saama ka järelevalveülesandeid täitvad isikud, **juhul kui seksuaalne ahistamine töökohal on riigisisese õiguse alusel eraldi kriminaliseeritud.** **Nimetatud isikutele tuleks anda teavet** ka kolmandate isikute poolse vägivalla ohu kohta. Kolmandate isikute toimepandav vägivald viitab vägivallale, mis võib töötajatele osaks saada töökohal, aga mitte töökaaslase poolt, ja hõlmab näiteks selliseid juhtumeid, kus patsient ahistab seksuaalselt meditsiiniõdesid.

- (78) *Et kehtestada terviklik lähenemisviis naistevastase vägivalla ja perevägivalla kõikide vormide ennetamiseks ja tõkestamiseks, peaksid liikmesriigid tagama, et asjaomaseid ametnikke ja spetsialiste koolitatakse koordineeritud valdkondadevahelise koostöö teemal, tagamaks, et riigiasutused ja ametid tegeleksid juhtumite üleandmisega kiiresti ning et juhtumite käsitlemisel oleks kaasatud asjaomased spetsialistid, sealhulgas tervishoiu, õiguse, hariduse ja sotsiaalteenuste valdkonnast. Kuidas neid koolitusi korraldada, peaks olema liikmesriikide otsustada. Käesoleva direktiiviga sätestatud kohustusi ei tohiks tõlgendada kui sekkumist kõrgharidusasutuste autonoomiasse.*
- (79) Et võidelda teatamata jätmise vastu, peaksid liikmesriigid tegema koostööd õiguskaitseasutustega, selleks et töötada välja koolitusi, mis käsitlevad eelkõige kahjulikke soostereotüüpe, aga ka selleks, et ennetada süütegusid, arvestades nende asutuste tüüpilist tihedat kontakti vägivallaohus olevate rühmade ja ohvritega.

- (80) Tuleks kehtestada sekkumisprogrammid, et ennetada ja minimeerida naistevastase vägivalda või perevägivalda süütegude *toimepanemise või korduva toimepanemise* ohtu. *Sekkumisprogramme peaksid ellu viima koolitatud ja kvalifitseeritud spetsialistid.* Sekkumisprogrammide konkreetne eesmärk peaks olema *tagada turvalised suhted ja* õpetada süüteo toimepanijaid või neid, kellel on risk selleks saada, kuidas käituda inimestevahelistes suhetes vägivallatult ja kuidas astuda vastu vägivaldse käitumise mustritele. *Liikmesriigid võiksid sekkumisprogrammides kasutada Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi koostatud ühiseid standardeid ja suuniseid.*
- (81) *Käesoleva direktiiviga hõlmatud vägivallasüüteo toimepanijale või kahtlustatavale, kelle suhtes kohaldatakse kohest lähenemiskeeldu või muud lähenemiskeeldu, tuleks anda teavet kättesaadavate sekkumisprogrammide kohta.*
- (82) *Vägistamisena kvalifitseeritava kuriteo puhul tuleks kuriteo toimepanijaid innustada osalema sekkumisprogrammides, et vähendada retsidiivsuse riski.*

(83) *Liikmesriigid peaksid võtma vastu ja rakendama tulemusliku, tervikliku ja koordineeritud poliitika, mis hõlmab kõiki asjakohaseid meetmeid naistevastase vägivalla ja perevägivalla kõikide vormide ennetamiseks ja tõkestamiseks. Nimetatud poliitika peaks seadma kõikide meetmete keskmesse ohvri õigused. Liikmesriikidel peaks oma menetlusautonoomia põhimõtte kohaselt olema kaalutusõigus otsustamiseks, millised asutused nad määravad või loovad toimima ametiasutustena, mis vastutavad kõikide käesoleva direktiiviga hõlmatud vägivallavormide ennetamis- ja tõkestamispoliitika ja -meetmete koordineerimise, rakendamise, järelevalve ja hindamise eest, eeldusel et sellistel asutustel on olemas käesolevas direktiivis sätestatud kohustuste täitmiseks vajalik pädevus. Liikmesriigid peaksid tagama nii kesktasandi kui ka asjakohasel juhul piirkondliku või kohaliku tasandi poliitika minimaalse koordineerimise kooskõlas riigisisese õigusega ning ilma et see mõjutaks volituste jaotust üheski liikmesriigis. Selline koordineerimine võiks olla osa riiklikest tegevuskavadest.*

- (84) *Kodanikuühiskonna organisatsioonid, sealhulgas ohvritega tegelevad valitsusvälised organisatsioonid, hõlmavad suurt hulka erinevate rollide ja volitustega osalejaid. Need organisatsioonid annavad väärtuslikke teadmisi ning nende koostöö ja panusest võib olla kasu valitsuse poliitika kujundamisel, rakendamisel ja sellega seotud järelevalves.*
- (85) *Naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamise raames peaksid liikmesriigid võtma vastu riiklikud tegevuskavad.*

- (86) Tagamaks, et käesolevas direktiivis määratletud kübervägivalla süütegude ohvrid saaksid tulemuslikult kasutada oma õigust lasta selliste süütegudega seotud ebaseaduslik materjal eemaldada, peaksid liikmesriigid soodustama *eneseregulatsioonil põhinevat* koostööd *asjaomaste vahendusteenuste osutajate* vahel. Et selline materjal avastataks varakult ja sellega tegeldaks tulemuslikult ning et selliste süütegude ohvrid saaksid piisavalt abi ja tuge, peaksid liikmesriigid hõlbustama ka vabatahtlike eneseregulatsioonimeetmete, näiteks käitumisjuhendite kehtestamist, *või suurendama teadlikkust olemasolevatest eneseregulatsioonimeetmetest. Selline hõlbustamine peaks hõlmama eneseregulatsioonimeetmeid* süstemaatiliste riskide avastamiseks, *eelkõige selleks, et tugevdada kübervägivalla vastu võitlemise mehhanisme ja parandada koolitusi vahendusteenuste osutajate töötajatele*, kes tegelevad vägivalla ennetamisega *ning pakuvad ohvritele abi ja tuge. Sellised eneseregulatsioonimeetmed võiksid täiendada liidu tasandi meetmeid, eelkõige määruse (EL) 2022/2065 alusel.*

- (87) *Parimate tavade vahetamine ja üksikjuhtumipõhised konsultatsioonid Eurojusti, Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku ja muude asjaomaste liidu ametite volituste piires võivad olla naistevastase vägivalga ja perevägivalga kõikide vormide ennetamisel ja selle vastu võitlemisel väga väärtuslikud.*
- (88) Asjakohast naistevastase vägivalga ja perevägivalga tõkestamise poliitikat saab kujundada üksnes põhjalike ja võrreldavate liigitatud andmete alusel. Et tulemuslikult jälgida liikmesriikide arengusuundumusi, ***kutsutakse liikmesriike üles korrapäraselt läbi viima uuringuid. Selleks võiks kasutada komisjoni (Eurostati) ühtlustatud metoodikat.***
- (89) Liikmesriigid peaksid tagama, et käesoleva direktiivi eesmärkidel kogutud andmed piirduksid sellega, mis on rangelt vajalik naistevastase vägivalga ja perevägivalga levimuse ja suundumuste jälgimiseks, ning töötama selles valdkonnas välja uusi poliitikastrateegiaid. ***Liikmesriigid peaksid esitama Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudile nõutavad andmed, et neid andmeid saaks liidu tasandil võrrelda, hinnata ja analüüsida.***

- (90) Käesoleva direktiivi kohasel isikuandmete töötlemisel, sealhulgas isikuandmete vahetamisel või edastamisel pädevate asutuste poolt, **tuleb järgida** Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/679 ning direktiive (EL) 2002/58/EÜ¹³ ja (EL) 2016/680. ■ Isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes **tuleb järgida** Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2016/794¹⁴, (EL) 2018/1725¹⁵ ja (EL) 2018/1727¹⁶ või muid kohaldatavaid liidu andmekaitseenorme.

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiv 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatus kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (EÜT L 201, 31.7.2002, lk 37).

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta määrus (EL) 2016/794, mis käsitleb Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ametit (Europol) ning millega asendatakse ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsused 2009/371/JSK, 2009/934/JSK, 2009/935/JSK, 2009/936/JSK ja 2009/968/JSK (ELT L 135, 24.5.2016, lk 53).

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39).

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1727 Euroopa Liidu Kriminaalõigusalase Koostöö Ameti (Eurojust) kohta ning millega asendatakse ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 2002/187/JSK (ELT L 295, 21.11.2018, lk 138).

- (91) *Käesoleva direktiiviga kehtestatakse miinimumnormid, mistõttu võivad liikmesriigid naistevastase vägivalda valdkonna kuritegude ja karistuste määratlemiseks vastu võtta või säilitada rangemaid kriminaalõiguse norme. Mis puudutab käesolevas direktiivis sätestatud ohvrite õigusi, siis võivad liikmesriigid kehtestada või säilitada kõrgemaid standardeid, sealhulgas selliseid, mis pakuvad ohvritele suuremat kaitset ja toetust.*
- (92) Kuna käesoleva määruse eesmärki, nimelt ennetada ja tõkestada kõikjal liidus naistevastast ja perevägivalda, lähtudes ühistest miinimumnormidest, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab seda kavandatud meetmete ulatuse ja mõju tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.

- (93) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokoll nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 3 kohaselt on Iirimaa oma **22. juuni 2022. aasta** kirjaga teatanud soovist osaleda käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ja kohaldamisel.
- (94) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokoll nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.
- (95) Euroopa Andmekaitseinspektoriga konsulteeriti kooskõlas määruse (EL) 2018/1725 artikli 42 lõikega 1 ning ta esitas arvamuse **5. aprillil 2022**,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

1. PEATÜKK ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Reguleerimise ja kohaldamisala

1. Käesolevas direktiivis sätestatakse naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise normid. Direktiiviga kehtestatakse miinimumnormid seoses järgmisega:
 - a) kuritegude ja karistuste määratlemine naiste ja laste seksuaalse ärakasutamise ning arvutikuritegude valdkonnas;
 - b) igas vormis naistevastase vägivalla või perevägivalla ohvrite õigused enne kriminaalmenetlust, kriminaalmenetluse vältel **ning asjakohase aja jooksul** pärast seda;
 - c) ohvrikaitse ja ohvriabi, **ennetamine ja varajane sekkumine**.
2. **3.–7. peatükki kohaldatakse kõigi naistevastase vägivalla ja perevägivalla ohvrite suhtes olenemata nende soost. Nendeks ohvriteks on kõik 2. peatüki kohaselt kriminaliseeritud tegude ohvrid ning kõigi muude naistevastase vägivalla ja perevägivallategude ohvrid, mis on kriminaliseeritud teiste liidu õigusaktide või riigisisese õiguse kohaselt.**

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „naistevastane vägivald“ – **kõik soolise vägivalla teod** mis on suunatud naise või tütarlapse vastu seetõttu, et ta on naine või tütarlaps, või mis mõjutab naise või tütarlapse ebaproportsionaalselt, **ning** mille tulemusena või tõenäolise tulemusena tekitatakse füüsilist, seksuaalset, psühholoogilist või majanduslikku kahju või kannatusi, sealhulgas selliste tegudega ähvardamine, sund või meelevaldne vabaduse võtmine, olenemata sellest, kas see toimub avalikult või eraelus;
- b) „pervägivald“ – kõik füüsilist, seksuaalset, psühholoogilist või majanduslikku laadi **vägivallateod**, mis pannakse toime perekonnas või leibkonnas, olenemata bioloogilistest või juriidilistest peresidemetest, või endiste või praeguste abikaasade või elukaaslaste vahel, olenemata sellest, kas süüteo toimepanija elab või on elanud ohvriga samas elukohas;
- c) „ohver“ – iga isik, olenemata tema soost, kes on kannatanud kahju, mis on otseselt tekkinud **naistevastase vägivalla või pervägivalla tagajärjel**, sealhulgas **lapsed, kes on kannatanud kahju, sest on olnud pervägivalla tunnistajaks**;

d) *„teabe talletamise teenuse osutaja“ – määruse (EL) 2022/2065 artikli 3 punkti g alapunktis iii määratletud teabe talletamise teenuse osutaja;*

e) *„vahendusteenuse osutaja“ – määruse (EL) 2022/2065 artikli 3 punktis g määratletud vahendusteenuse osutaja;*

█

f) „laps“ – alla 18 aasta vanune isik;

█

g) „ülalpeetav“ – ohvri laps või muu isik (v.a süüteo toimepanija või kahtlustatav), kes elab ohvriga samas leibkonnas ning kelle eest ohver hoolt kannab ja keda ta ülal peab;

- h) „pädev asutus“ – avaliku sektori asutus, mis on riigisisese õiguse alusel pädev täitma käesolevas direktiivis sätestatud ülesannet.*

2. PEATÜKK

NAISTE JA LASTE SEKSUAALSE ÄRAKASUTAMISEGA SEOTUD KURITEOD NING ARVUTIKURITEOD

Artikkel 3

Naiste suguelundite moonutamine

Liikmesriigid tagavad, et järgmised tahtlikud teod on kriminaalkorras karistatavad:

- a) suurte või väikeste häbememokkade või kliitori täielik või osaline eemaldamine, infibulatsioon või muul viisil moonutamine;
- b) naise või tütarlapse sundimine või asetamine olukorda, kus ta kannataks mõne punktis a osutatud teo toimepanemise all.

Artikkel 4
Sundabielu

Liikmesriigid tagavad, et järgmised tahtlikud teod on kriminaalkorras karistatavad:

- a) täiskasvanu või lapse sundimine abielu sõlmima;*
- b) täiskasvanu või lapse meelitamine mõne muu riigi territooriumile kui see, kus ta elab, eesmärgiga sundida kõnealust täiskasvanut või last sõlmima abielu.*

Artikkel 5

Intiimse sisuga või manipuleeritud materjali ilma nõusolekuta jagamine

1. Liikmesriigid tagavad, et järgmised tahtlikud teod on kriminaalkorras karistatavad:

- a) piltide, videote või muu sarnase varjamatult seksuaaltegevust või isiku intiimseid kehaosi kujutava materjali ilma selle isiku nõusolekuta informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) vahendite abil avalikkusele kättesaadavaks tegemine, kui selline tegu võib põhjustada kõnealusele isikule tõsist kahju;*

- b) selliste piltide, videote või sarnase materjali tootmine, ■ manipuleerimine **või muutmine**, mis jätab mulje, et isik osaleb **varjamatult** seksuaaltegevuses, ja seejärel **ilma kõnealuse isiku nõusolekuta** selliste piltide, videote või muu sarnase materjali IKT vahendite abil **avalikkusele kättesaadavaks tegemine, kui selline tegu võib põhjustada kõnealusele isikule tõsist kahju**;
- c) ähvardus panna toime punktides a või b osutatud tegusid, et sundida isikut midagi tegema, millegagi nõustuma või millegi tegemisest hoiduma.

2. **Käesoleva artikli lõike 1 punktid a ja b ei mõjuta kohustust austada põhiõiguste hartas sätestatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid ning nende kohaldamine ei piira väljendus- ja teabevabaduse ning kunsti ja teaduse vabadusega seotud aluspõhimõtete kohaldamist, nagu neid rakendatakse liidu või riigisiseses õiguses.**

Artikkel 6

Küberjälitamine

Liikmesriigid tagavad, et **tahtlik** tegevus, millega isikut **korduvalt või** pidevalt IKT vahendite abil ilma tema nõusolekuta või ilma seadusliku loata jälgitakse, selleks et omada ülevaadet tema liikumistest ja tegevusest, **kui selline käitumine võib põhjustada kõnealusele isikule tõsist kahju, on kriminaalkorras karistatav.**

Artikkel 7

Küberahistamine

Liikmesriigid tagavad, et järgmised tahtlikud teod on kriminaalkorras karistatavad:

- a) ***korduv või pidev ähvardav käitumine IKT vahendite abil, mis on suunatud isiku vastu, vähemalt juhul, kui selline käitumine hõlmab ähvardusi panna toime kuritegu, ja mis tõenäoliselt põhjustab kõnealuses isikus tõsist hirmu iseenda või oma ülalpeetavate turvalisuse pärast;***

- b) *osalemine koos teiste isikutega IKT vahendite abil avalikult nähtavas ähvardavas või solvavas tegevuses, mis on suunatud isikule, kui selline tegevus võib põhjustada kõnealusele isikule rasket psühholoogilist kahju;*
- c) *IKT vahendite abil isikule suguelundeid kujutava pildi, video või muu sarnase materjali soovimatu saatmine, kui selline käitumine võib põhjustada kõnealusele isikule rasket psühholoogilist kahju;*
- d) *isiku nõusolekuta IKT vahendite abil avalikkusele tema isikuandmeid sisaldava materjali kättesaadavaks tegemine, et õhutada teisi isikuid tekitama kõnealusele isikule füüsilist või rasket psühholoogilist kahju.*

Artikkel 8

Küberryumis vägivalda või vaenu õhutamise

1. Liikmesriigid tagavad, et tahtlik vägivalda või vaenu õhutamise [] soo alusel piiritletud inimrühma või sellise rühma liikme vastu, levitades avalikkuses IKT vahendite abil [] selliseid üleskutseid sisaldavat materjali, on kriminaalkorras karistatav.
2. ***Lõike 1 kohaldamisel võivad liikmesriigid otsustada kriminaliseerida üksnes sellist käitumist, mis võib rikkuda avalikku korda või mis on ähvardav, kuritahtlik või solvav.***

Artikkel 9

Kuriteole kihutamine ja kaasaaitamine ning kuriteokatse

1. Liikmesriigid tagavad, et **artiklites 3–6 ning artikli 7 esimese lõigu punktis b** osutatud kuritegudele kihutamine on kriminaalkorras karistatav.
2. **Liikmesriigid tagavad, et artikli 3 esimese lõigu punktis a ning artiklites 4–8 osutatud kuritegudele toimepanekule kaasaaitamine on kriminaalkorras karistatav.**
3. Liikmesriigid tagavad, et katse panna toime mõnd artiklites 3 ja 4 osutatud kuritegu on kriminaalkorras karistatav.

Artikkel 10

Karistused

1. Liikmesriigid tagavad, et artiklites 3–9 osutatud kuritegude eest nähakse ette mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad kriminaalkaristused.
2. Liikmesriigid tagavad, et artiklis 3 osutatud kuritegude eest mõistetava vangistuse ülemmäär on viis aastat .
3. ***Liikmesriigid tagavad, et artiklis 4 osutatud kuritegude eest mõistetava vangistuse ülemmäär on kolm aastat.***
4. Liikmesriigid tagavad, et ***artiklites 5 ja 6, artikli 7 esimese lõigu punktides a, b ja d ning artiklis 8 osutatud kuritegude eest mõistetava vangistuse ülemmäär on üks aasta.***

Artikkel 11

Raskendavad asjaolud

Kui järgmised asjaolud ei kuulu artiklites 3–8 osutatud kuritegude koosseisu tunnuste hulka, **võtavad** liikmesriigid **vajalikud meetmed tagamaks**, et **nimetatud artiklites osutatud asjaomaste kuritegude korral saab kooskõlas riigisisese õigusega käsitada raskendavana üht või mitut järgmist asjaolu:**

- a) süütegu või muu naistevastase vägivalla või perevägivalla kuritegu pandi toime korduvalt;
- b) süütegu pandi toime isiku vastu, kes oli muutunud kaitsetuks eriasjaolude tõttu, nagu sõltuvus või füüsiline, vaimne, intellektuaalne või meeleline puue ;
- c) süütegu pandi toime lapse vastu;
- d) süütegu pandi toime lapse juuresolekul;
- e) süüteo panid toime kaks või enam isikut üheskoos;

- f) süüteo eelnes või sellega kaasnes äärmuslik vägivald;
- g) süütegu pandi toime relva kasutades või relva ähvardusel;
- h) süütegu pandi toime jõudu kasutades või jõu ähvardusel või sunni abil;
- i) **tegevus** põhjustas ohvri surma ■ või ohvrile tekitati rasket füüsilist või psühholoogilist kahju;
- j) süüteo toimepanija on varem sarnastes kuritegudes süüdi mõistetud;
- k) süütegu pandi toime endise või praeguse abikaasa või elukaaslase vastu;
- l) süüteo pani toime pereliige või isik, kes ohvriga koos elab;

m) süütegu pandi toime saavutatud usaldust, autoriteediseisundit või mõjuvõimu kuritarvitades;

I

n) *süütegu pandi isiku vastu toime seetõttu, et ta on avaliku sektori esindaja, ajakirjanik või inimõiguste kaitsja;*

o) *süüteo eesmärk oli säilitada või taastada isiku, perekonna, kogukonna või muu sellise rühma niinimetatud au;*

p) *süüteo eesmärk oli karistada ohvrit tema seksuaalse sättumuse, soo, nahavärvuse, usutunnistuse, sotsiaalse päritolu või poliitiliste veendumuste eest.*

Artikkel 12
Jurisdiktsioon

1. Iga liikmesriik võtab vajalikud meetmed, et kehtestada oma jurisdiktsioon artiklites 3–9 osutatud kuritegude üle, kui
 - a) kuritegu on tervikuna või osaliselt toime pandud tema territooriumil või
 - b) kuriteo on toime pannud tema kodanik.
2. Liikmesriik teavitab komisjoni, kui ta otsustab laiendada oma jurisdiktsiooni artiklites 3–9 osutatud kuritegudele, mis on toime pandud väljaspool tema territooriumi, kui
 - a) kuritegu on toime pandud tema kodaniku vastu või isiku vastu, kelle alaline elukoht on tema territooriumil;
 - b) kuriteo toimepanija alaline elukoht on tema territooriumil.

3. Liikmesriik tagab, et tema jurisdiktsioon artiklites 5–9 osutatud kuritegude puhul hõlmab ka olukordi, kus kuritegu on toime pandud IKT vahendite abil, millele pääseti juurde tema territooriumilt, olenemata sellest, kas vahendusteenuste osutaja asub tema territooriumil.
4. Käesoleva artikli lõike 1 punktis b osutatud juhtudel tagab iga liikmesriik, et tema jurisdiktsiooni teostamine *artiklites 3 ja 4 osutatud kuritegude puhul* ei sõltu sellest, kas nendes artiklites osutatud teod on teo toimepanemise riigis kriminaalkorras karistatavad.
5. Lõike 1 punktis b osutatud juhtudel võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed tagamaks, et nende jurisdiktsiooni teostamise suhtes ei kohaldata tingimust, mille kohaselt saab süüdistuse esitada ainult pärast seda, kui ohver on esitanud avalduse kohas, kus kuritegu toime pandi, või riik, kelle territooriumil kuritegu toime pandi, on kuriteost teatanud.

Artikkel 13

Aegumine

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et kehtestada aegumistähtajad, mille korral on võimalik artiklites 3–9 osutatud kuritegusid pärast nende toimepanemist piisava aja jooksul uurida, nende eest süüdistus esitada, neid kohtulikult menetleda ja kohtuotsus teha, ***et kuriteo menetlemine oleks tulemuslik. Aegumistähtaeg on vastavuses asjaomase kuriteo raskusega.***

█

2. Kui ohver on laps, hakkab ***artiklis 3 osutatud kuritegude*** aegumistähtaeg kulgema kõige varem siis, kui ohver on saanud 18-aastaseks.

3. PEATÜKK

OHVRITE KAITSE JA ÕIGUSKAITSE KÄTTESAADAVUS

Artikkel 14

Naistevastasest vägivallast ja perevägivallast teatamine

1. Lisaks direktiivi 2012/29/EL artiklist 5 tulenevatele kuriteoohvrite õigustele kuriteokaebuse esitamisel tagavad liikmesriigid, et ohvrid saavad naistevastase vägivalla või perevägivalla **tegudest** pädevatele asutustele teatada **juurdepääsetavate, hõlpsasti kasutatavate, turvaliste ja kergesti kättesaadavate kanalite kaudu. See hõlmab vähemalt käesoleva direktiivi artiklites 5–8 osutatud küberkuritegevuse puhul internetis või muu juurdepääsetava ja turvalise IKT kaudu teatamise võimalust, ilma et see piiraks veebipõhise kuriteoteate vormistamist käsitlevate liikmesriigi menetlusnormide kohaldamist.**
Liikmesriigid tagavad, et võimalus esitada kuriteoteade internetis või muu juurdepääsetava ja turvalise IKT kaudu hõlmab võimalust esitada tõendeid esimeses lõigus sätestatud viisil, ilma et see piiraks tõendite esitamise ametlikku vormistamist käsitlevate liikmesriigi menetlusnormide kohaldamist.

2. ***Liikmesriigid tagavad, et kuriteoohvril on juurdepääs tasuta õigusabile kooskõlas direktiivi 2012/29/EL artikliga 13. Liikmesriigid võivad laiendada tasuta õigusabi kuriteost teatavatele ohvritele, kui see on riigisisese õigusega ette nähtud.***
3. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et julgustada iga isikut, kes teab või kahtlustab heas usus, et on toime pandud naistevastase või perevägivalla ***teod*** või et on oodata **█** vägivallategusid, teatama sellest pädevatele asutustele ***negatiivseid tagajärgi kartmata.***
4. Liikmesriigid tagavad, et ***tervishoiutöötajatel, kelle suhtes kehtivad konfidentsiaalsuskohustused, on võimalik*** pädevatele asutustele ***teatada***, kui neil on piisavalt alust arvata, et on olemas vahetu oht, et isikule tekitatakse ***naistevastase vägivalla või perevägivalla tulemusena*** rasket füsilist kahju **█** .

5. *Liikmesriigid tagavad, et kui ohver on laps, on kutsetöötajatel, kelle suhtes kohaldatakse riigisisese õigusest tulenevaid konfidentsiaalsuskohustusi, võimalik, ilma et see piiraks kutsesaladuse normide kohaldamist, või kui see on ette nähtud riigisisese õigusega, pihisaladusega või samaväärsete põhimõtetega, pädevatele asutustele teatada, kui neil on piisavalt alust arvata, et naistevastase vägivalla või perevägivalla tulemusena on lapsele tekitatud rasket füüsilist kahju.*
6. Kui naistevastase vägivalla või perevägivalla *tegudest* teatavad *pädevatele asutustele* lapsed, tagavad liikmesriigid, et teatamise korraldus on turvaline ja konfidentsiaalne ning kavandatud ja kättesaadav lapsesõbralikul viisil ja lapsesõbralikus keeles vastavalt lapse vanusele ja arengutasemele.

Liikmesriigid tagavad, et lastega töötamiseks koolitatud spetsialistid on kuriteoteate esitamisel abiks, tagamaks, et see on lapse huvides parim.

Liikmesriigid tagavad, et kui vägivallateoga on seotud vanemliku vastutuse kandja, ei sõltu lapse võimalus sellest vägivallateost teatada vanemliku vastutuse kandja nõusolekust, ning et pädevad asutused võtavad lapse turvalisuse kaitseks vajalikud meetmed enne, kui seda isikut kuriteoteate esitamisest teavitatakse.

I

Artikkel 15

Uurimine ja süüdistuse esitamine

1. Liikmesriigid tagavad, et isikutel, üksustel või teenistustel, kes uurivad naistevastase vägivalda või perevägivalda tegusid ja esitavad nende eest süüdistuse, on ***selles valdkonnas piisav asjatundlikkus*** ja mõjusad uurimisvahendid selliste ***tegude*** tulemuslikuks uurimiseks ja nende eest süüdistuse esitamiseks ning eelkõige ***artiklites 5–8 osutatud*** küberkuritegudega seotud elektrooniliste tõendite kogumiseks, analüüsimiseks ja säilitamiseks.
2. Liikmesriigid tagavad, et teatatud naistevastase vägivalda või perevägivalda ***tegusid*** käsitletakse ja need edastatakse ***pädevatele asutustele viivitamata uurimiseks ja süüdistuse esitamiseks ning vajaduse korral artikli 19 alusel kaitsemeetmete võtmiseks***.

3. ***Kui pädevatel asutustel on piisavalt alust kahtlustada, et toime võib olla pandud kuritegu, uurivad nad kuriteoteate alusel või omal algatusel naistevastase vägivalda või perevägivalda tegusid tulemuslikult ja põhjendamatu viivitusega. Nad tagavad, et sellest teatatakse ametlikult ning asjakohaseid leide ja tõendeid säilitatakse ning nende kohta peetakse arvestust kooskõlas riigisisese õigusega.***
4. ***Selleks, et aidata kaasa vabatahtlikule tõendite kogumisele ja säilitamisele, eelkõige seksuaalvägivalda korral, suunavad pädevad asutused ohvri põhjendamatu viivitusega asjaomaste tervishoiutöötajate või artiklites 25, 26 ja 27 osutatud tugiteenuste juurde, mille osutajad on spetsialiseerunud tõendite kogumisele ja säilitamisele kaasaaitamisele. Ohvreid teavitatakse, et selliseid tõendeid on tähtis koguda võimalikult kiiresti.***
5. ***Liikmesriigid tagavad, et vägistamiskuritegude uurimine või nende eest süüdistuse esitamine ei sõltu kuriteoteate ega kuriteokaebuse esitamisest ohvri või tema esindaja poolt ning et kriminaalmenetlust ei lõpetata üksnes seetõttu, et see kuriteoteade või kuriteokaebus on tagasi võetud.***

Artikkel 16

Individuaalne hindamine ohvrite kaitsevajaduste väljaselgitamiseks

1. **Lisaks** individuaalse hindamise **nõuetele** direktiivi 2012/29/EL artikli 22 alusel tagavad liikmesriigid, et **vähemalt seksuaalvägivald ja perevägivald** ohvrite puhul täidetak스 käesolevas artiklis sätestatud **nõudeid**.
2. **Võimalikult varases etapis, näiteks** esmakordsel kokkupuutel pädevate asutustega **või niipea kui võimalik pärast esmakordset kokkupuudet, tehakse ohvri erikaitsevajadused kindlaks individuaalse hindamise teel, asjakohasel juhul koostöös kõigi asjaomaste pädevate asutustega.**

3. Lõikes 2 osutatud individuaalsel hindamisel keskendutakse süüteo toimepanijast või kahtlustatavast tulenevale ohule. ***Oht võib sisaldada järgmist:***
- a) korduva vägivalla oht,
 - b) kehalise ***või psühholoogilise kahju*** oht,
 - c) relvade ***võimalik*** kasutamine ***ja neile juurdepääs***,
 - d) asjaolu, et ohver elab koos süüteo toimepanija või kahtlustatavaga,
 - e) asjaolu, et süüteo toimepanija või kahtlustatav kuritarvitab narkootikume või alkoholi,
 - f) lapse väärkohtlemine,
 - g) vaimse tervise probleemid või
 - h) jälitamiskäitumine.

4. **Lõikes 2 osutatud individuaalsel** hindamisel võetakse arvesse ohvri individuaalseid asjaolusid, sealhulgas seda, kas ta kogeb diskrimineerimist nii soo kui ka mõne muu **põhiõiguste harta artiklis 21 osutatud** diskrimineerimispõhjuse (edaspidi „linterseksionaalne diskrimineerimine“) alusel, mille tulemusena teda ähvardab suurem vägivalloht, aga ka ohvri enda ütlusi ja tema hinnangut olukorrale. Seda tehakse ohvri huvides, pöörates eritähelepanu vajadusele vältida taasohvristamist või korduvalt ohvriks langemist.
5. Liikmesriigid tagavad, et **pädevad asutused võtavad piisavaid kaitsemeetmeid, võttes igakülgselt arvesse lõikes 2 osutatud individuaalset hindamist. Kaitsemeetmed võivad hõlmata järgmist:**
- a) direktiivi 2012/29/EL artiklite 23 ja 24 **kohased** meetmed;
 - b) kohese lähenemiskeelu või muude lähenemiskeeldude kehtestamine käesoleva direktiivi artikli 19 alusel;
 - c) muud kui käesoleva lõike punktides a ja b osutatud meetmed, millega suunatakse süüteo toimepanija või kahtlustatava käitumist, eelkõige käesoleva direktiivi artikli 37 alusel.

6. Lõikes 2 osutatud individuaalne hindamine toimub **asjakohasel juhul** koostöös **teiste** asjaomaste pädevate asutustega, sõltuvalt menetluse etapist, ning asjakohaste tugiteenuste osutajatega, nagu ohvrite turvakeskused, **spetsialiseeritud teenuste osutajad, sotsiaalteenuste osutajad, tervishoiutöötajad**, varjupaigad, **spetsialiseeritud tugiteenuste osutajad ja muud asjakohased sidusrühmad**.
7. Pädevad asutused **vaatavad lõikes 2 osutatud individuaalse hindamise** korrapäraselt **läbi** ning asjakohasel juhul **võtavad uusi või ajakohastavad käimasolevaid kaitsemeetmeid kooskõlas lõikega 5 tagamaks, et need meetmed oleksid kohandatud hetkeolukorraga**.
8. Eeldatakse, et ülalpeetavatel on erikaitsevajadused ilma lõikes 2 osutatud individuaalse hindamiseta, **välja arvatud juhul, kui on märke selle kohta, et neil ei ole erikaitsevajadusi**.

Artikkel 17

Ohvrite toetusvajaduse individuaalne hindamine

1. Liikmesriigid tagavad, et arvestades artiklis 16 osutatud individuaalset hindamist, hindavad pädevad asutused **4. peatükis sätestatud** individuaalseid *toetusvajadusi*. ***Pädevad asutused hindavad ülalpeetavate 4. peatükis sätestatud individuaalseid toetusvajadusi, välja arvatud juhul, kui on märke selle kohta, et neil ei ole eritoetusvajadusi.***
2. Käesoleva artikli lõike 1 kohase **ohvrite** toetusvajaduse individuaalse hindamise suhtes kohaldatakse artikli 16 lõikeid 4, **6 ja 7**.

Artikkel 18

Suunamine tugiteenuste osutajate juurde

1. Kui artiklites 16 ja 17 osutatud hindamiste käigus tehakse kindlaks konkreetsed toetus- või kaitsevajadused või kui ohver palub toetust, tagavad liikmesriigid, et tugiteenuste osutajad, **nagu spetsialiseeritud tugiteenuste osutajad**, võtavad **pädevate asutuste kaasabil** ohvritega ühendust, et pakkuda toetust, **võttes igakülgset arvesse nende turvalisust. Liikmesriigid võivad seada sellise ühendusevõtu ohvri nõusolekust sõltuvaks.**
2. Pädevad asutused vastavad **ohvri** kaitse- ja toetustaotlusele **ilma põhjendamatu viivitusega** ja kooskõlastatult.
3. Liikmesriigid tagavad, et vajaduse korral **saavad pädevad asutused** suunata lapsohvreid **■** tugiteenuste osutajate juurde, tehes seda vajaduse korral ilma vanemliku vastutuse kandja eelneva nõusolekuta.

4. Selleks, et ohver saaks vajaduse korral sobivat toetust ja kaitset, tagavad liikmesriigid, et **pädevad asutused edastavad** ohvrit ja tema olukorda käsitlevad asjakohased isikuandmed asjaomastele tugiteenuste osutajatele. Selline andmeedastus on konfidentsiaalne. **Liikmesriigid võivad seada sellise andmeedastuse ohvri nõusolekust sõltuvaks.**
5. Tugiteenuste osutajad säilitavad isikuandmeid nii kaua, kui see on vajalik tugiteenuste osutamiseks, ja igal juhul mitte kauem kui **viis aastat** pärast viimast tugiteenuste osutaja ja ohvri vahelist kontakti.

Artikkel 19

Kohene lähenemiskeeld ja muud lähenemiskeelud

1. Liikmesriigid tagavad, et olukorras, kus ohvri või ülalpeetava tervist või turvalisust ähvardab otsene oht, **on pädevatel asutustel õigus seada põhjendamatu viivitusega** käesoleva direktiiviga hõlmatud vägivallakuriteo toimepanijale või selles kahtlustatavale kohene lähenemiskeeld, millega kästakse tal lahkuda ohvri või tema ülalpeetavate elukohast piisavaks ajavahemikuks ning **keelatakse** süüteo toimepanijal või kahtlustataval siseneda sinna elukohta **või tulla nimetatud elukohale lähemale kui teatav ettenähtud vahemaa** või siseneda ohvri töökohta või võtta ohvri või tema ülalpeetavatega mis tahes viisil ühendust.

Lõikes 1 osutatud lähenemiskeelud jõustuvad kohe ja nad ei sõltu sellest, kas ohver esitab kuriteoteate **või kas on alustatud artikli 16 kohase individuaalse hindamisega**.

2. Liikmesriigid tagavad, et **pädevatel asutustel on õigus** seada lähenemiskeeld, et pakkuda ohvritele **■** kaitset käesoleva direktiiviga hõlmatud vägivallakuritegude eest **niikaua, kui seda on vaja**.

3. ***Kui ohver on täiskasvanu, võivad liikmesriigid kooskõlas oma riigisisese õigusega nõuda, et lõigetes 1 ja 2 sätestatud kohene lähenemiskeeld ja muud lähenemiskeelud seatakse ohvri taotlusel.***
4. Liikmesriigid tagavad, et ***kui see on ohvri turvalisuse seisukohast vajalik, teatavad*** pädevad asutused **█** ohvritele võimalusest taotleda kohest lähenemiskeeldu või muud lähenemiskeeldu ning võimalusest taotleda lähenemiskeelu piiriülest tunnustamist direktiivi 2011/99/EL¹⁷ või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 606/2013¹⁸ alusel.
5. Kohese lähenemiskeelu või muu lähenemiskeelu rikkumise korral kohaldatakse mõjusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid kriminaalkaristusi või muid karistusi. ***Liikmesriigid tagavad, et sellise rikkumise korral kaalutakse vajaduse korral artiklis 16 osutatud individuaalse hindamise läbivaatamist vastavalt kõnealuse artikli lõikele 7.***

17 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/99/EL Euroopa lähenemiskeelu kohta (ELT L 338, 21.12.2011, lk 2).

18 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 606/2013 tsiviilasjades määratud kaitsemeetmete vastastikuse tunnustamise kohta (ELT L 181, 29.6.2013, lk 4).

6. ***Liikmesriigid tagavad, et ohvritele antakse võimalus saada põhjendamatu viivitusega teavet kohese lähenemiskeelu või muu lähenemiskeelu rikkumise kohta, mis võib mõjutada nende turvalisust.***
7. Käesolev artikkel ei kohusta liikmesriike muutma oma riigisiseseid süsteeme selles osas, mis puudutab koheste lähenemiskeeldude ja muude lähenemiskeeldude liigitamist kriminaal-, tsiviil- või haldusõiguslikeks meetmeteks.

Artikkel 20

Ohvri eraelu kaitse

Liikmesriigid tagavad, et ***kriminaalmenetlustes*** on tõendeid ohvri varasema seksuaalkäitumise või muude ohvri eraelu sellega seotud aspektide kohta lubatud esitada ***üksnes siis, kui see on asjakohane ja vajalik.***

Artikkel 21

Suunised õiguskaitseasutustele ja *süüdistuse ettevalmistamise eest vastutavatele asutustele*

Liikmesriigid *võivad anda naistevastase vägivalga või perevägivalga juhtumite kohta* kriminaalmenetluses osalevatele pädevatele asutustele, sealhulgas prokuratuuridele **■**, suuniseid **■**. Suunised *peavad olema sootundlikud ja nõuandva iseloomuga* ning sisaldama juhtnööre selle kohta, kuidas

- a) tagada naistevastase vägivalga ja perevägivalga kõigi vormide nõuetekohane tuvastamine;
- b) *koguda ja säilitada asjakohaseid tõendeid, sealhulgas veebipõhiseid tõendeid;*
- c) viia läbi artiklite 16 ja 17 kohane individuaalne hindamine, *sealhulgas hindamise läbivaatamise menetlus;*
- d) *käsitleda juhtumeid, mis võivad nõuda kohese lähenemiskeelu või muu lähenemiskeelu seadmist või rakendamist;*
- e) kohelda ohvreid trauma-, soo-, *puuete-* ja lapsetundlikul viisil *ning tagada lapse õigus olla ära kuulatud ja lapse huvidega arvestamine;*

- f) tagada *ohvrite lugupidav kohtlemine ja* menetluse toimetamine viisil, mis hoiab ära taasohvristamise või korduvalt ohvriks langemise;
- g) täita artikli 33 lõikes 1 sätestatu kohaselt selliste ohvrite *kõiki asjakohaseid* kaitse- ja toetusvajadusi, kes kogevad interseksionaalset diskrimineerimist;
- h) *tuvastada* ja vältida soostereotüüpe;
- i) *suurendada teadlikkust kõigist perevägivalla ohvrite rühmadest;*
- j) suunata ohvreid *spetsialiseeritud tugiteenuste, sealhulgas meditsiiniteenuste* juurde, et tagada ohvrite asjakohane kohtlemine ning naistevastase vägivalla või perevägivalla juhtumite käsitlemine *põhjendamatu viivitusega*; ning
- k) *tagada ohvrite eraelu puutumatus ja konfidentsiaalse teabe kaitse.*

Selleks et tagada esimeses lõigus osutatud suuniste asjakohane ajakohastamine, vaadatakse need vajaduse korral läbi, võttes arvesse nende praktilist kohaldamist.

Artikkel 22

Liikmesriikide asutuste, *sealhulgas* võrdõiguslikkust edendavate asutuste roll

1. Liikmesriigid määravad ühe või mitu asutust ja teevad vajalikud korraldused, et need asutused täidaksid järgmisi ülesandeid:

■

- a) avaldada ■ aruandeid ja esitada soovitusi kõikides küsimustes, mis on seotud *naistevastase vägivalga ja perevägivallega, sealhulgas olemasolevate parimate tavade kogumine*;
- b) vahetada kättesaadavat teavet asjaomaste Euroopa asutustega, nagu Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut.

Esimese lõigu kohaldamisel võivad liikmesriigid konsulteerida kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

2. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud asutused võivad kuuluda direktiivide 2004/113/EÜ, 2006/54/EÜ ja 2010/41/EL alusel loodud võrdõiguslikkust edendavate asutuste hulka.

■

Artikkel 23

Teatava veebimaterjali eemaldamise meetmed

1. ***Ilma et see piiraks määruse (EL) 2022/2065 kohaldamist*** võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, et tagada artikli 5 ***lõike 1*** punktides a ja b ning artiklites 7 ja 8 osutatud materjali kiire eemaldamine ***või sellele juurdepääsu tõkestamine***.

Käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud meetmete hulka kuulub liikmesriikide pädevate ***asutuste*** võimalus anda siduvaid õiguslikke korraldusi ***sellise materjali*** kõrvaldamiseks või sellele juurdepääsu tõkestamiseks. ***Liikmesriigid tagavad, et need korraldused vastavad vähemalt määruse (EL) 2022/2065 artikli 9 lõikes 2 sätestatud tingimustele.***

2. ***Lõike 1 esimeses lõigus osutatud korraldused adresseeritakse teabe talletamise teenuse osutajatele.***

Kui eemaldamine ei ole võimalik, võivad pädevad asutused adresseerida juurdepääsu tõkestamise korraldused muudele asjaomastele vahendusteenuse osutajatele kui vahendusteenuste osutajad, kellel on tehniline ja operatiivne võime võtta kõnealusele materjalile juurdepääsu tõkestamiseks meetmeid.

█

3. Liikmesriigid tagavad **1**, et kui artikli 5 **lõike 1** punktides a ja b või artiklites 7 ja 8 osutatud kuritegudega seotud kriminaalmenetlus lõpetatakse, ilma et oleks tõendatud sellise kuriteo toimumine, siis käesoleva artikli lõike 1 teises lõigus osutatud korraldused tühistatakse ja sellest teatatakse **korralduste** adressaatidele.
4. Liikmesriigid tagavad, et **lõikes 1** **1** osutatud korraldused antakse ja muud meetmed võetakse läbipaistvaid menetlusi järgides ja nende suhtes kohaldatakse piisavaid kaitsemeetmeid, eelkõige tagamaks, et need korraldused ja muud meetmed piirduvad sellega, mis on vajalik ja proportsionaalne ning et igakülgsest võetakse arvesse kõigi asjaomaste poolte õigusi ja huve, **sealhulgas nende põhiõigusi kooskõlas põhiõiguste hartaga**.

Liikmesriigid tagavad, et teabe talletamise teenuse osutajatel, muudel asjaomastel vahendusteenuse pakkujatel ja sisuteenuse pakkujatel, keda lõike 1 esimeses lõigus osutatud osutatud korraldus mõjutab, on õigus kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit. See õigus hõlmab õigust vaidlustada selline korraldus selle liikmesriigi kohtus, kus asub korralduse andnud pädev asutus.

5. Liikmesriigid tagavad, et *asjakohasel juhul teatavad teabe talletamise teenuse osutajad või mõni teine vahendusteenuste osutaja asjaomaseid sisuteenuste osutajaid, keda lõike 1 esimeses lõigus osutatud korraldus mõjutab*, põhjustest, miks materjal on *lõikes 1* osutatud korralduste või muude meetmete alusel eemaldatud või sellele juurdepääs tõkestatud, ning *võimalusest* kasutada õiguskaitset.
6. Liikmesriigid tagavad, et *lõikes 1* osutatud korralduste või muude meetmete alusel materjali eemaldamine või sellele juurdepääsu tõkestamine ei takista pädevaid asutusi *ilma põhjendamatu viivitusega* kogumast või säilitamast tõendeid, mis on vajalikud artikli 5 *lõike 1* punktides a ja b või artiklites 7 ja 8 osutatud kuritegude uurimiseks ja nende eest süüdistuste esitamiseks.

Artikkel 24

Kuriteo toimepanija makstav hüvitis

1. Liikmesriigid tagavad, et ohvritel on **kooskõlas riigisisese õigusega** õigus nõuda kuriteo toimepanijalt täielikku hüvitist **naistevastase vägivalga või perversivõimulikkuse kuritegudest** tuleneva kahju eest.
2. Liikmesriigid tagavad, et ohvril on asjakohasel juhul võimalik saada kriminaalmenetluse käigus hüvitist käsitlev otsus.

█

4. PEATÜKK

OHVRIABI

Artikkel 25

Spetsialiseeritud abi ohvritele

1. Liikmesriigid tagavad, et ▯ ohvritel on juurdepääs direktiivi 2012/29/EL **artikli 8 lõikes 3 ja** artikli 9 lõikes 3 osutatud spetsialiseeritud tugiteenustele, **hoolimata sellest, kas nad on esitanud ametliku kaebuse.**

Kui esimeses lõigus osutatud spetsialiseeritud tugiteenuseid ei osutata üldiste ohvriabiteenuste lahutamatu osana, tuleb üld- ja spetsialiseeritud tugiteenuseid koordineerida.

Esimeses lõigus osutatud spetsialiseeritud tugiteenuste osutajad pakuvad järgmist:

- a) ▯ teave **ja abi** kõigis ▯ praktilistes küsimustes, mis kuriteo tagajärjel tekivad, sealhulgas elamispinna leidmine, hariduse, koolituse **ja lapsehoiuteenuse** kättesaadavus, **rahaline toetus** ning abi töökoha säilitamiseks või leidmiseks;
- b) **teave õigusnõustamisele juurdepääsu kohta, sealhulgas võimaluse kohta saada õigusabi, kui see on kättesaadav;**

- c) *teave meditsiinilise ja kohtumeditiinilise läbivaatuse teenuste, sealhulgas igakülgsete tervishoiuteenuste osutajate kohta ja asjakohasel juhul nende juurde suunamine ning teave psühhosotsiaalse nõustamise, sealhulgas traumaabi kohta ja asjakohasel juhul nende teenuste osutajate juurde suunamine;*
- d) toetus *artiklites 5–8 osutatud küberkuritegude* ohvritele, sealhulgas *küberkuriteo dokumenteerimise juhised ning teave* õiguskaitsevahendite ja muude vahendite kohta, mida saab kasutada kuriteoga seotud veebisisu eemaldamiseks;
- e) *teave naiste tugiteenuste osutajate, seksuaalvägivalla ohvrite kriisiabikeskuste ja neile suunatud keskuste ning varjupaikade kohta ning asjakohasel juhul nende juurde suunamine; ning*
- f) *teave suurenenud vägivalla ohus olevatele ohvritele spetsialiseeritud tugiteenuste osutamise kohta, mis võib hõlmata seksuaalse kuritarvitamise järgseid rehabilitatsiooniteenuseid ja sotsiaal-majanduslikku integratsiooni.*

2. Lõikes 1 osutatud spetsialiseeritud abi pakutakse isiklikult, **ohvri vajadustele kohandatult** ja see peab olema kergesti juurdepääsetav **ja hõlpsasti** kättesaadav, sealhulgas interneti või muude asjakohaste vahendite, näiteks IKT kaudu .
3. Liikmesriigid tagavad lõikes 1 osutatud spetsialiseeritud tugiteenuste osutamiseks piisavad inimressursid ja rahalised vahendid.

Kui lõikes 1 osutatud spetsialiseeritud tugiteenuseid osutavad valitsusvälised organisatsioonid, **tagavad liikmesriigid neile piisava rahastamise, võttes arvesse avaliku sektori asutuste poolt juba pakutavate spetsialiseeritud tugiteenuste osakaalu.**

4. Liikmesriigid pakuvad kaitseteenuseid ja spetsialiseeritud tugiteenuseid, ***sealhulgas valitsusväliste organisatsioonide osutatavaid teenuseid***, mida on vaja, et ohvrite mitmesuguste vajadustega oleks võimalik kõikehõlmavalt tegeleda samades ruumides, ***koordineerides neid teenuseid*** kontaktpunkti kaudu ***või hõlbustades sellistele teenustele juurdepääsu veebipõhise juurdepääsupunkti kaudu***.

Esimeses lõigus osutatud teenuste hulka kuuluvad vähemalt esmatasandi arstiabi ***ja suunamine riikliku tervishoiusüsteemi pakutava edasise arstiabi saamiseks, samuti*** sotsiaalteenused, psühhosotsiaalne tugi, õigus- ja politseiteenused ***või teave selliste teenuste kohta ning nende osutajate juurde suunamine***.

5. Liikmesriigid **tagavad** tervishoiu- ja sotsiaaltöötajate jaoks ohvrite tuvastamist ja neile asjakohase abi pakkumist käsitlevate suuniste **andmise** ja protokollide kehtestamise ■ , sealhulgas ohvrite asjakohastesse tugiteenustesse suunamise **ja taasohvrustamise vältimise kohta**.

Esimeses lõigus osutatud suunistes ja protokollides täpsustatakse, kuidas käsitleda selliste ohvrite erivajadusi, keda ähvardab sellise vägivalla suurenenud oht, sest neid diskrimineeritakse nii soo kui ka mõne muu diskrimineerimispõhjuse alusel.

Esimeses lõigus osutatud suunised ja protokollid töötatakse välja soo-, trauma- ja lapsetundlikul viisil koostöös spetsialiseeritud tugiteenuste osutajatega ning neid vaadatakse läbi ja asjakohasel juhul ajakohastatakse, et kajastada muudatusi õigusaktides ja tavades.

6. *Liikmesriigid tagavad, et esmatasandi arstiabi osutavate tervishoiuteenuste osutajate jaoks antakse suunised ja kehtestatakse protokollid ohvrite tuvastamise ja neile asjakohase abi pakkumise kohta.*

Esimeses lõigus osutatud suunised ja protokollid hõlmavad tõendite säilitamist ja dokumenteerimist ning edastamist pädevatele kohtuekspertiisi keskustele vastavalt riigisisesele õigusele.

7. Liikmesriigid *püüavad tagada*, et lõikes 1 osutatud spetsialiseeritud tugiteenused jääksid ohvrite jaoks täielikult toimivaks ka kriisiajal, näiteks tervisekriiside või muude hädaolukordade ajal.
8. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 osutatud spetsialiseeritud tugiteenused on ohvrite jaoks kättesaadavad enne kriminaalmenetlust, selle ajal ning asjakohase aja jooksul pärast seda.

Artikkel 26

Spetsialiseeritud abi seksuaalvägivalla ohvritele

1. Liikmesriigid näevad ette sobiva varustusega ja kergesti juurdepääsetavad seksuaalvägivalla ohvrite kriisiabikeskused või neile suunatud keskused, **mis võivad moodustada osa riiklikust tervishoiusüsteemist**, et tagada seksuaalvägivalla ohvritele tõhus tugi **ja vägistamisjuhtumite kliiniline menetlemine**, sealhulgas abi tõendite **turvalisel säilitamisel** ja dokumenteerimisel.

Esimeses lõigus osutatud keskused pakuvad **ohvritele traumatundlikku abi ja vajaduse korral suunamist spetsialiseeritud traumaabisse** ja nõustamisele pärast seda, kui süütegu on toime pandud.

Liikmesriigid tagavad, et seksuaalvägivalla ohvritel on juurdepääs meditsiinilisele ja kohtumeditiinilisele läbivaatusele. Läbivaatust võib pakkuda käesolevas lõikes osutatud keskustes või spetsialiseeritud keskustesse või üksustesse suunamise kaudu. Liikmesriigid tagavad ohvritele suunatud keskuste ja pädevate meditsiinilise kontrolli ja kohtuekspertiisi keskuste vahelise koordineerimise.

Kui ohver on laps, osutatakse käesolevas lõikes osutatud teenuseid lapsesõbralikul viisil.

2. ***Liikmesriigid tagavad kooskõlas riigisisese õigusega seksuaalvägivalla ohvritele õigeaegse juurdepääsu tervishoiuteenustele, sealhulgas seksuaal- ja reproduktiivtervishoiu teenustele.***
3. ***Käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2 osutatud teenused on kättesaadavad tasuta, ilma et see piiraks riikliku tervishoiusüsteemi raames osutatavaid teenuseid, ja kõigil nädalapäevadel. Need võivad kuuluda artiklis 25 osutatud teenuste hulka.***
4. Liikmesriigid tagavad ***lõigetes 1 ja 2*** osutatud teenuste piisava geograafilise jaotuse ja mahu oma territooriumi kõikides osades.
5. Seksuaalvägivalla ohvritele abi pakkumise suhtes kohaldatakse artikli 25 lõikeid 3 ja 7.

Artikkel 27

Spetsialiseeritud abi naiste suguelundite moonutamise ohvritele

1. Liikmesriigid tagavad naiste suguelundite moonutamise ohvritele tulemusliku, eakohase **ja hõlpsasti kättesaadava** abi, sealhulgas pakkudes günekoloogist, seksuoloogilist, psühholoogilist ja traumaabi ning nõustamist, mis on kohandatud selliste ohvrite erivajadustele ning mida pakutakse pärast kuriteo toimepanekut ja seejärel seni, kuni seda on vaja. Kõnealuse abi hulka kuulub teabe andmine riigihaiaglate üksuste kohta, kus tegeldakse **suguelundite ja** kliitori rekonstruktiivkirurgiaga.

Esimeses lõigus osutatud abi võivad pakkuda artiklis 26 osutatud ohvritele suunatud keskused või muud vastavaotstarbelised tervisekeskused.

2. Naiste suguelundite moonutamise ohvritele abi pakkumise suhtes kohaldatakse artikli 25 lõikeid 3 ja 7 ning artikli 26 lõiget 3.

Artikkel 28

Spetsialiseeritud abi töökohal toimunud seksuaalse ahistamise ohvritele

Töökohal toimunud seksuaalse ahistamise korral, mida käsitatakse riigisisese õiguse kohaselt kuriteona, tagavad liikmesriigid , et ohvritel ja tööandjatel on juurdepääs nõustamisteenustele. Nende teenuste hulka kuulub **teave viiside kohta**, kuidas selliseid seksuaalse ahistamise juhtumeid asjakohaselt käsitleda, **sealhulgas** kättesaadavate **õiguskaitsevahendite kohta**, mille abil saab süüteo toimepanija töölt kõrvaldada .

Artikkel 29

Ohvriabiliinid

1. Liikmesriigid **tagavad, et** ohvrite **teavitamiseks ja** nõustamiseks on ööpäev läbi seitse päeva nädalas tasuta kättesaadavad riiklikud abiliinid .

Esimeses lõigus osutatud abiliine võivad kasutada spetsialiseeritud tugiteenuste osutajad vastavalt riigisisele tavale.

Esimeses lõigus osutatud teavet ja nõu antakse konfidentsiaalselt või lubades ohvril säilitada anonüümsuse.

Liikmesriike **julgustatakse** pakkuma esimeses lõigus osutatud abiliine ka muu **turvalise ja juurdepääsetava** IKT, sealhulgas veebirakenduste kaudu.

2. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, et tagada puuetega lõppkasutajatele ligipääs käesoleva artikli lõikes 1 osutatud teenustele, sealhulgas pakkudes abi kergesti arusaadavas keeles. Need teenused peavad olema ligipääsetavad vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2019/882¹⁹ I lisas sätestatud elektroonilise side teenuste ligipääsetavusnõuetele.
3. ***Liikmesriigid püüavad tagada ka lõikes 1 osutatud teenuste osutamise keeles, millest ohvrid aru saavad, sealhulgas telefonitõlke abil.***
4. Käesoleva artikli kohaste abiliinide ning IKT kaudu pakutava abi suhtes kohaldatakse artikli 25 lõikeid 3 ja 7.
5. Liikmesriike ***julgustatakse*** tagama, et lõikes 1 osutatud teenuseid osutatakse naistevastase vägivalla ohvritele liidu tasandil ühtlustatud numbril „116 016“ kaudu ***lisaks olemasolevale riiklikule numbrile või riiklikele numbritele.***

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta (ELT L 151, 7.6.2019, lk 70).

6. ***Liikmesriigid tagavad, et lõppkasutajaid teavitatakse piisavalt abiliinide olemasolust ja numbritest, sealhulgas korrapäraste teadlikkuse suurendamise kampaaniate kaudu.***

Artikkel 30

Varjupaigad ja muu ajutine majutus

1. Direktiivi 2012/29/EL artikli 9 lõike 3 punktis a sätestatud varjupaigad ja muu asjakohane ajutine majutus (edaspidi „varjupaigad ja muu asjakohane ajutine majutus“) peavad ***konkreetselt*** vastama perevägivalla ja seksuaalvägivalla ***ohvrite, sealhulgas suurenenud vägivalla ohus olevate ohvrite*** vajadustele. Nad abistavad ohvraid taastumisel ning tagavad neile ***turvalised, kergesti juurdepääsetavad, piisavad ja sobivad elutingimused***, selleks et ohvrid saaksid iseseisva elu juurde tagasi pöörduda, ***ning pakuvad neile vajalikke tugiteenuseid ja suunamist, sealhulgas edasise arstiabi saamiseks.***
2. Varjupaiku ja muud asjakohast ajutist majutust ***pakutakse piisaval arvul ning need peavad olema kergesti juurdepääsetavad ja*** varustatud selliselt, et need vastavad ***naiste erivajadustele, sealhulgas pakkudes ainult naistele mõeldud varjupaiku, kus saab viibida koos lastega, ning tagades laste, sealhulgas lapsohvrite õigused ja*** vajadused.

3. Ohvrid **ja alla 18-aastastel ülalpeetavad** peavad saama varjupaiku ja muud asjakohast ajutist majutust kasutada, olenemata oma rahvusest, kodakondsusest, elukohast või elanikustaatusest.
4. Varjupaikade ja muu asjakohase ajutiste majutuse suhtes kohaldatakse artikli 25 lõikeid 3 ja 7.

Artikkel 31

Abi lapsohvritele

1. Liikmesriigid tagavad, et lapsele antakse asjakohast spetsialiseeritud abi niipea, kui pädevatel asutustel on põhjendatult alust arvata, et **lapse** suhtes võib olla toime pandud naistevastase või perevägivalla tegu, **või kui laps võis olla** selle tunnistajaks. Lastele mõeldud abi peab olema spetsialiseeritud ja selle puhul tuleb arvesse võtta **lapse vanust, arenguvajadusi ja individuaalset olukorda**, lähtudes lapse huvidest.

2. Lapsohvritele antakse eakohast arstiabi, emotsionaalset, psühhosotsiaalset, psühholoogilist ja haridusalast abi, **mis on kohandatud lapse arenguvajadustele ja individuaalsele olukorrale**, ning muud asjakohast abi, mis on kohandatud eelkõige perevägivalda olukordadele.
3. Kui on vaja pakkuda ajutist majutust, majutatakse lapsed **pärast nende ärakuulamist ning nende vanust ja arengutaset arvesse võttes** esmajärjekorras koos teiste pereliikmetega, eelkõige mittevägivaldse vanema või vanemliku vastutuse kandjaga alalisse või ajutisse majutuskohta, kus on olemas tugiteenused.

Ajutise majutamisega seotud asjaolude hindamisel on määrava tähtsusega see, mis on lapse huvides parim.

Artikkel 32

Laste ohutus

- 1. Liikmesriigid tagavad, et asjaomastel pädevatel asutustel oleks juurdepääs teabele naistevastase vägivalla või lastega seotud perevägivalla kohta niivõrd, kuivõrd see on vajalik, et seda teavet saaks arvesse võtta selliseid lapsi käsitlevates tsiviilkohtumenetlustes hindamaks, mis on lapse huvides parim.***
- Liikmesriigid loovad ja peavad ülal turvapaiku, kus laps saab turvaliselt suhelda vanemliku vastutuse kandjaga, kes on naistevastase vägivalla või perevägivalla toimepanija või selles kahtlustatav, kui sellel vanemliku vastutuse kandjal on suhtlusõigus. Liikmesriigid tagavad, et see toimub koolitatud spetsialistide järelevalve all, kui see on asjakohane, ja lapse huvides parim.

Artikkel 33

Suunatud abi *interseksionaalsete vajadustega* ohvritele ja riskirühmadele

1. Liikmesriigid tagavad spetsialiseeritud abi andmise ohvritele, *kes kogevad interseksionaalset diskrimineerimist ning kes on suurenenud naistevastase vägivalla või perevägivalla ohus.*
2. Artiklite 25–30 kohastel tugiteenuste osutajatel peab olema piisav suutlikkus majutada puuetega ohvreid, võttes arvesse nende erivajadusi, sealhulgas isikliku abi vajadust.

3. ***Kooskõlas direktiivi 2012/29/EL artiklis 1 osutatud mittediskrimineerimise põhimõttega*** on tugiteenustele juurdepääs kolmandate riikide kodanikest ohvritel.

Liikmesriigid tagavad, et kui ohver seda taotleb, saab teda tagasisaadetavatele kolmandate riikide kodanikele ette nähtud kinnipidamiskohtades või rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtukeskustes majutada vastassoost isikutest eraldi.

4. Liikmesriigid tagavad, et naistevastase vägivalla või perevägivalla juhtumitest ***asutustes ning*** vastuvõtu- ja kinnipidamiskeskustes on võimalik teatada asjaomastele töötajatele, ning et on olemas ***menetlused tagamaks, et nemad ise või pädevad asutused*** käsitlevad selliseid teateid asjakohaselt ja kiiresti artiklites 16, 17 ja 18 sätestatud ***nõudeid järgides***.

5. PEATÜKK

ENNETUS JA VARAJANE SEKKUMINE

Artikkel 34

Ennetusmeetmed

1. Liikmesriigid võtavad sobivaid meetmeid, et naistevastast vägivalda ja perevägivalda ära hoida, ***võttes kasutusele tervikliku ja mitmetasandilise lähenemisviisi.***
2. Ennetusmeetmete hulka kuuluvad ***isikutele juba varasest east mõeldud teadlikkuse suurendamise kampaaniate või programmide korraldamine või toetamine.***

Esimeses lõigus osutatud kampaaniad või programmid võivad hõlmata teadus- ja haridusprogramme, mille eesmärk on suurendada üldsuse teadlikkust ja arusaamist naistevastase vägivalda ja perevägivalda kõigi vormide erinevatest ilmingutest ja algpõhjustest, ennetusvajadusest ja asjakohasel juhul sellise vägivalda tagajärgedest, eelkõige lastele.

Asjakohasel juhul võib esimeses lõigus osutatud programme välja töötada koostöös asjaomaste kodanikuühiskonna organisatsioonide, spetsialiseeritud teenistuste, sotsiaalpartnerite, mõjutatud kogukondade ja muude sidusrühmadega.

3. Liikmesriigid teevad üldsusele kättesaadavaks **ja kergesti juurdepääsetavaks** teabe ennetusmeetmete, ohvrite õiguste, õiguskaitsse kättesaadavuse ja õiguse kohta kasutada juristi ning kättesaadavate kaitse- ja toetusmeetmete, **sealhulgas arstiabi** kohta, **võttes arvesse nende territooriumil kõige laialdasemalt räägitavaid keeli.**
4. **Sihipärastes meetmetes keskendutakse kõrgendatud riskiga rühmadele, näiteks artikli 33 lõikes 1 osutatud rühmadele.**
Lastele mõeldud teave sõnastatakse lapsesõbralikult või kohandatakse lapsesõbralikuks. Teave esitatakse puuetega inimestele juurdepääsetavas vormis.
5. Ennetusmeetmetega püütakse eelkõige võidelda kahjulike soostereotüüpide vastu, **edendada soolist võrdõiguslikkust, vastastikust lugupidamist ja õigust isikupuutumatusele, ning** julgustada kõiki **isikuid, eelkõige** mehi ja poisse, tegutsema positiivsete eeskujudena, et toetada asjaomaseid käitumismuutusi ühiskonnas tervikuna kooskõlas käesoleva direktiivi eesmärkidega.
6. **Ennetusmeetmete eesmärk on võtta sihikule nõudlus seksuaalse ärakasutamise ohvrite järele ja seda nõudlust vähendada.**

7. Ennetusmeetmetega arendatakse ■ või suurendatakse tundlikkust naiste suguelundite moonutamise kahjuliku tava *ja sundabielude* suhtes, *võttes arvesse nende isikute arvu, keda nimetatud tavad asjaomases liikmesriigis ohustavad või mõjutavad.*
8. Ennetusmeetmed peavad olema suunatud konkreetselt *artiklites 5–8 osutatud küberkuritegude* vastu. Eelkõige tagavad liikmesriigid, et *nende ennetusmeetmete* hulka kuulub digikirjaoskuse arendamine, sealhulgas kriitikavõime digimaailma suhtes *ja kriitiline mõtlemine*, mis võimaldaks kasutajatel kübervägivalda ära tunda ja sellele reageerida, otsida abi ja sellise vägivalda toimepanemist ära hoida.
- Liikmesriigid soodustavad multidistsiplinaarset ja sidusrühmade, sealhulgas *asjaomaste* vahendusteenuste osutajate ja pädevate asutuste koostööd, et töötada välja *artiklites 5–8 osutatud küberkuritegudega* tegelemise meetmed.
9. *Ilma et see piiraks direktiivi 2006/54/EÜ artikli 26 kohaldamist, võtavad* liikmesriigid *oma* asjakohases riiklikus poliitikas *piisavaid ja asjakohaseid meetmeid, et tegeleda töökohal toimuva seksuaalse ahistamisega, kui seda käsitatakse riigisisese õiguse kohaselt kuriteona.* Selle riikliku poliitikaga *võib määrata kindlaks ja kehtestada* käesoleva artikli lõikes 2 osutatud sihipäraseid meetmeid sektorite jaoks, kus töötajad sellise ahistamisega kõige rohkem kokku puutuvad.

Artikkel 35

Erimeetmed vägistamise ennetamiseks ning nõusoleku keskse rolli edendamiseks seksuaalsuhetes

- Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, et juurutada muutusi käitumismustrites, mis tulenevad naiste ja meeste ajalooliselt ebavõrdsest võimusuhtest või mis põhinevad naiste ja meeste stereotüüpsetel rollidel, eelkõige seksuaalsuhete, seksi ja nõusoleku kontekstis.*

Esimeses lõigus osutatud meetmed põhinevad soolise võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise põhimõtetel ja põhiõigustel ning käsitlevad eelkõige nõusoleku keskset rolli seksuaalsuhetes, mis tuleb anda vabatahtlikult, isiku vaba tahte tulemusena.

Esimeses lõigus osutatud meetmed hõlmavad teadlikkuse suurendamise kampaaniaid või programme, nõusolekualaste õppematerjalide kättesaadavaks tegemist ja levitamist ning vägistamise ennetamise meetmeid käsitleva teabe laialdast levitamist.

Esimeses lõigus osutatud meetmeid edendatakse või rakendatakse korrapäraselt, sealhulgas asjakohasel juhul koostöös kodanikuühiskonna ja valitsusväliste organisatsioonidega, eelkõige naisorganisatsioonidega.

2. *Lõike 1 kolmandas lõigus osutatud teadlikkuse suurendamise kampaaniate või programmide eesmärk on eelkõige suurendada teadlikkust asjaolust, et nõusolekuta seksi käsitatakse kuriteona.*
3. *Lõike 1 kolmandas lõigus osutatud nõusolekualastes õppematerjalides tuleb juurutada arusaama, et nõusolek peab olema antud vabatahtlikult tulenevalt isiku vabast tahtest, vastastikusest austusest ning õigusest seksuaalsele puutumatusel ja kehalisele autonoomiale. Materjale kohandatakse vastavalt nende isikute arengutasemele, kellele need on mõeldud.*
4. *Käesolevas artiklis osutatud teavet levitatakse laialdaselt, et teavitada üldsust olemasolevatest vägistamise ennetamise meetmetest, sealhulgas artiklis 37 osutatud sekkumisprogrammide olemasolust.*

Artikkel 36

Kutsetöötajate koolitamine ja informeerimine

1. Liikmesriigid tagavad, et **ametnikud**, kes ohvritega tõenäoliselt kokku puutuvad, **nt politseinikud ja kohtunikud** saavad nii üld- kui ka erikoolitust ja sihipärast teavet tasemel, mis vastab nende kontaktidele ohvritega, et võimaldada neil naistevastase vägivalla või perevägivalla juhtumeid ära tunda, ära hoida ja käsitleda ning ohvreid trauma-, soo- ja lapsetundlikul viisil kohelda.
2. **Liikmesriigid edendavad või pakuvad koolitust ohvritega tõenäoliselt kokku puutuvatele tervishoiu-, sotsiaal- ja haridustöötajatele, et võimaldada neil tuvastada naistevastase vägivalla või perevägivalla juhtumeid ning suunata ohvrid spetsialiseeritud tugiteenuste osutajate juurde.**

3. *Ilma et see piiraks kohtuasutuste sõltumatust ning kohtusüsteemidevahelisi erinevusi liidu piires, võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed tagamaks, et kriminaalmenetluses ja -uurimises osalevatele kohtunikele ja prokuröridele pakutakse nii üld- kui ka erikoolitust, mis vastab käesoleva direktiivi eesmärkidele ning kohtunike ja prokuröride asjaomastele tööülesannetele. Selline koolitus põhineb inimõigustel, on ohvrikeskne ning soo-, puute- ja lapsetundlik.*
4. *Ilma et see piiraks õiguselukutse sõltumatust, soovivad liikmesriigid, et juristide koolitamise eest vastutavad isikud teeksid kättesaadavaks nii üld- kui ka erikoolituse, et suurendada juristide teadlikkust ohvrite vajadustest ning kohelda ohvreid trauma-, soo- ja lapsetundlikul viisil.*

5. Asjaomased tervishoiutöötajad, sealhulgas lastearstid, **günekoloogid, sünnitusarstid, ämmaemandad ja psühholoogilise abi pakkumises osalevad tervishoiutöötajad** saavad sihipärasest koolitusest, et naiste suguelundite moonutamise füüsilisi, psühholoogilisi ja seksuaalseid tagajärgi ära tunda ja nendega kultuuritundlikul viisil tegeleda.
6. Isikud, kes täidavad töökohal – nii avalikus kui ka erasektoris – järelevalvefunktsiooni, saavad nii avalikus kui ka erasektoris koolitust selle kohta, kuidas seksuaalset ahistamist töökohal ära tunda, ennetada ja käsitleda, **kui seda käsitatakse riigisisese õiguse kohaselt kuriteona**. Nimetatud isikutele ja tööandjatele antakse teavet naistevastase vägivalla ja perevägivalla mõju kohta tööl ning kolmandate isikute poolse vägivallaohu kohta.
7. Lõigetes 1, 2 ja 5 osutatud koolitustegevus hõlmab koolitust asutustevahelise koordineeritud **valdkondadeülese** koostöö kohta, et naistevastase vägivalla või perevägivalla juhtumeid oleks võimalik käsitleda igakülgsest ja asjakohasest.

8. Ilma et see mõjutaks meediavabadust ja -pluralismi, julgustavad ja toetavad liikmesriigid meediatöötajate organisatsioone, meedia eneseregulatsiooni organeid ja sektori esindajaid või muid asjakohaseid sõltumatuid organisatsioone meediakoolituste korraldamisel, et võidelda meedias naiste ja meeste stereotüüpse kujutamise, seksistlike naisepiltide ja ohvrisüüdistamise vastu, selleks et vähendada naistevastase vägivalla või perevägivalla ohtu.

Esimeses lõigus osutatud koolitust võivad pakkuda asjaomased kodanikuühiskonna organisatsioonid, ohvritega töötavad valitsusvälised organisatsioonid, sotsiaalpartnerid ja muud sidusrühmad.

9. Liikmesriigid tagavad, et asutused, mis on pädevad ohvritelt kuriteoteateid vastu võtma, on saanud asjakohase koolituse, et sellistest kuritegudest teatamist hõlbustada ja selles abiks olla **ning vältida taasohvristamist**.

10. Käesoleva artikli lõigetes 1–5 osutatud koolitustegevuse, *sealhulgas artiklites 5–8 osutatud küberkuritegude teemalise koolituse suhtes tviiakse läbi jätkutegevusi* ning see lähtub naistevastase vägivalla ja perevägivalla eripärast. Sellise koolituse hulka *võib kuuluda* koolitus selle kohta, kuidas teha kindlaks nende ohvrite konkreetsed kaitse- ja toetusvajadused, keda ähvardab suurem vägivallaohht seetõttu, et nad kogevad interseksionaalset diskrimineerimist.
11. Lõigete 1–9 kohaseid meetmeid rakendatakse, ilma et see piiraks kohtusüsteemi sõltumatust, reguleeritud kutsealade eneseregulatsiooni ja liidu eri osades esinevaid erinevusi kohtusüsteemi korralduses.

Artikkel 37

Sekkumisprogrammid

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, tagamaks, et töötatakse välja sihipäraseid ■ sekkumisprogrammid, et ennetada ja minimeerida naistevastase või perevägivalla ■ toimepanemise ohtu või selle kordumist.
2. Lõikes 1 osutatud sekkumisprogrammid tehakse kättesaadavaks ■ isikutele, *kes on toime pannud naistevastase vägivalla või perevägivalla kuriteo, ning need võib teha kättesaadavaks teistele isikutele, kelle puhul on oht, et nad panevad sellise kuriteo toime. See võib hõlmata isikuid, kes tunnevad vajadust osaleda, näiteks seetõttu, et nad kardavad, et võivad toime panna naistevastase vägivalla või perevägivalla kuriteo.*
3. *Liikmesriigid tagavad, et vägistamise toimepanijaid julgustatakse osalema lõikes 1 osutatud sekkumisprogrammis.*

6. PEATÜKK
KOORDINEERIMINE JA KOOSTÖÖ

Artikkel 38

Koordineeritud poliitika ja koordineerimisasutus

1. Liikmesriigid võtavad vastu üleriigilise tulemusliku, tervikliku ja koordineeritud poliitika, mis hõlmab kõiki asjakohaseid meetmeid igasuguse naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamiseks ja tõkestamiseks, ning rakendavad seda.
2. Liikmesriigid määravad või **loovad ühe või mitu ametiasutust**, mis vastutavad kõikide käesoleva direktiiviga hõlmatud vägivaldavormide ennetamis- ja tõkestamispoliitika ja -meetmete koordineerimise, rakendamise, järelevalve ja hindamise eest.
3. **Lõikes 2 osutatud ametiasutus või ametiasutused** koordineerivad artiklis 44 osutatud andmete kogumist ning analüüsivad ja levitavad kogumise tulemusi.
4. **Liikmesriigid tagavad, et poliitikat koordineeritakse nii kesktasandil kui ka asjakohasel juhul piirkondlikul või kohalikul tasandil vastavalt pädevuse jaotusele asjaomases liikmesriigis.**

Artikkel 39

Naistevastase vägivalla ja preevögivalla ennetamise ja tõkestamise riiklikud tegevuskavad

- 1. Hiljemalt ... [viis aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva] võtavad liikmesriigid asjakohasel juhul spetsialiseeritud tugiteenuste osutajatega konsulteerides vastu soolise vägivalla ennetamise ja tõkestamise riiklikud tegevuskavad.*
- 2. Lõikes 1 osutatud riiklikud tegevuskavad võivad sisaldada naistevastase vägivalla ja preevögivalla ennetamise ja tõkestamise prioriteete ja meetmeid, nende eesmärke ja järelevalvemehhanisme, prioriteetide ja meetmete saavutamiseks vajalikke vahendeid ning vahendite eraldamise viisi.*
- 3. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 osutatud riiklikud tegevuskavad vaadatakse läbi ja neid ajakohastatakse, tagamaks nende asjakohasus.*

Artikkel 40

Mitme asutuse vaheline koordineerimine ja koostöö

1. Liikmesriigid kehtestavad **riigisisest õigust või tava igakülselt arvesse võttes** asjakohased mehhanismid, et tagada ■ asjaomaste asutuste, ametite ja organite, sealhulgas **ombudsmanide**, kohalike ja piirkondlike ametiasutuste, õiguskaitseasutuste, õigusasutuste (**ilma et see piiraks kohtusüsteemi sõltumatust**), tugiteenuste osutajate, **eelkõige naiste spetsialiseeritud tugiteenuste osutajate**, valitsusväliste organisatsioonide, sotsiaalteenuste osutajate, sealhulgas lastekaitse- või hoolekandeadustuste, haridus- ja tervishoiuteenuste osutajate, sotsiaalpartnerite (ilma et see piiraks nende sõltumatust) ning muude asjaomaste organisatsioonide ja üksuste tõhus koordineerimine ja tulemuslik koostöö **ohvrite kaitsmisel naistevastase vägivalla ja perevägivalla eest ning nende toetamisel**.
2. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud **koordineerimis- ja koostöömehhanismid** puudutavad **niivõrd, kuivõrd see on asjakohane**, eelkõige artiklite 16 ja 17 kohaseid individuaalseid hindamisi ning artikli 19 ja 4. peatüki kohaste kaitse- ja toetusmeetmete pakkumist, artikli 21 kohaseid nõuandva iseloomuga **suuniseid** ning artiklis 36 osutatud koolitusi kutsetöötajatele.

Artikkel 41

Koostöö valitsusväliste organisatsioonidega

Liikmesriigid teevad koostööd **ja konsulteerivad regulaarselt** kodanikuühiskonna organisatsioonidega ■, sealhulgas valitsusväliste organisatsioonidega, kes töötavad ■ ohvritega, eeskätt ohvritele **asjakohase** abi andmisel, poliitikakujunduse algatuste, teabe- ja teadlikkuse tõstmise kampaaniate, teadus- ja haridusprogrammide ja koolituste küsimustes, aga ka ohvrite toetus- ja kaitsemeetmete järelevalve ja mõjuhindamise alal.

Artikkel 42

Vahendusteenuse osutajate koostöö

Liikmesriigid *soodustavad eneseregulatsiooni alast koostööd asjaomaste vahendusteenuste osutajate vahel, näiteks käitumisjuhendite koostamist. Liikmesriigid suurendavad teadlikkust neist eneseregulatsiooni meetmetest, mille asjaomased vahendusteenuse osutajad on seoses käesoleva direktiiviga vastu võtnud*, eelkõige meetmetest, millega tugevdatakse vahendusteenuste osutajate *rakendatavaid mehhanisme* artikli 23 lõikes 1 osutatud veebimaterjalidega tegelemisel ning parandatakse töötajate koolitamist käesolevas direktiivis osutatud süütegude ennetamise ning süütegude ohvrite abistamise ja toetamise alal.

Artikkel 43

Liidu tasandi koostöö

Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, et hõlbustada omavahelist koostööd **liidu tasandil** eesmärgiga parandada käesoleva direktiivi rakendamist. Sellise koostöö raames püüavad liikmesriigid vähemalt

- a) vahetada parimaid tavasid **väljakujunenud võrgustike kaudu, mis tegelevad naistevastase vägivalga ja perevägivallaga seotud küsimustega, ning liidu ametitega nende asjaomaste volituste piires**; ning
- b) **konsulteerida vajaduse korral üksteisega üksikjuhtumite asjus, sealhulgas kriminaalasjade teemal Eurojusti ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustiku kaudu nende asjaomaste volituste piires.**

█

Artikkel 44

Andmekogumine ja uuringud

1. Liikmesriigid kehtestavad süsteemi, mis võimaldab koguda, arendada, teha ja levitada statistikat naistevastase vägivalla ja perevägivalla kohta **■**.
2. Lõikes 1 osutatud statistika sisaldab **vähemalt** järgmisi **kesktasandil kättesaadavaid olemasolevaid** andmeid liigitatuna ohvri ja süüteo toimepanija soo, **vanuserühma (laps/täiskasvanu)** ning, **kui see on võimalik ja asjakohane**, ohvri ja süüteo toimepanija vahelise suhte ning süüteo liigi järgi:
 - a) **■** teatatud süütegude ning naistevastase vägivalla ja perevägivalla eest kohtu alla antud ja süüdimõistetute arv aastas riiklike administratiivallikate järgi;
 - b) **naistevastase vägivalla või perevägivalla tagajärjel tapetud ohvrite arv;**
 - c) **varjupaikade ja neis pakutavate kohtade arv liikmesriigi kohta ja**
 - d) **riiklikele abiliinidele tehtud kõnede arv.**

3. Liikmesriigid **püüavad ellu viia korrapäraseid elanikkonnauuringuid**, et hinnata kõigi käesoleva direktiiviga hõlmatud vägivallavormide levimust ja suundumusi. Liikmesriigid edastavad esimeses lõigus osutatud uuringute tulemusel saadud andmed komisjonile (Eurostatile) **niipea, kui need on kättesaadavad**.
4. Selleks et tagada administratiivandmete üleliiduline võrreldavus **ja standardimine**, **püüavad** liikmesriigid **koguda** neid andmeid ühiste jaotuste alusel, mis on loodud koos Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudiga ja vastavad instituuti poolt lõike 5 kohaselt välja töötatud **standarditele**. Nad edastavad nimetatud andmed igal aastal Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudile. Edastatud andmed ei sisalda isikuandmeid.

5. Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut toetab liikmesriike ***lõikes 2*** osutatud andmete kogumisel, sealhulgas kehtestades ühised standardid, ***võttes arvesse kõnealuses lõikes kehtestatud nõudeid***.
6. Liikmesriigid teevad käesoleva artikli kohaselt kogutud statistika üldsusele kättesaadavaks ***kergesti kättesaadaval viisil***. Nimetatud statistika ei sisalda isikuandmeid.
7. ***Vähemalt kuni mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 lõpuni toetab või korraldab komisjon*** teadusuuringuid käesoleva direktiiviga hõlmatud vägivallavormide algpõhjuste, tagajärgede, esinemissageduse ja süüdimõistmismäära kohta.

7. PEATÜKK
LÕPPSÄTTED

Artikkel 45

Aruandlus *ja läbivaatamine*

1. Hiljemalt ... [*kaheksa* aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva] edastavad liikmesriigid komisjonile käesoleva direktiivi *toimimise* kohta kogu vajaliku teabe, mis võimaldab komisjonil koostada aruande käesoleva direktiivi *hindamise* kohta.
2. Liikmesriikide poolt lõike 1 kohaselt esitatud teabe põhjal *hindab komisjon käesoleva direktiivi mõju ning seda, kas naistevastase vägivalla ja perversivalla ennetamise ja tõkestamise eesmärk on saavutatud kogu liidus, ning esitab* Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande. *Kõnealuses aruandes hinnatakse eelkõige seda, kas vaja on käesoleva direktiivi kohaldamisala laiendada ja lisada uusi sүүitegusid. Vajaduse korral lisatakse aruandele seadusandlik ettepanek.*

3. *Hiljemalt ... [kaheksa aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva] hindab komisjon, kas on vaja võtta lisameetmeid liidu tasandil, et tulemuslikult võidelda seksuaalse ahistamise ja seksuaalvägivalla vastu töökohal, võttes arvesse kohaldatavaid rahvusvahelisi konventsioone, liidu õigusraamistikku meeste ja naiste võrdse kohtlemise valdkonnas seoses tööhõive ja elukutse küsimustega ning tööohutuse ja tervishoiu õigusraamistikku.*

Artikkel 46

Seos muude liidu õigusaktidega

1. Käesolev määrus ei mõjuta järgmiste õigusaktide kohaldamist:
 - a) direktiiv 2011/36/EL,
 - b) direktiiv 2011/93/EL,
 - c) direktiiv 2011/99/EL,
 - d) direktiiv 2012/29/EL,
 - e) määrus (EL) nr 606/2013,
 - f) määrus (EL) **2022/2065**.
2. Käesoleva direktiivi 3., 4. ja 5. peatükis sätestatud konkreetseid ennetusmeetmeid ning ohvrite kaitse- ja toetusmeetmeid kohaldatakse lisaks direktiivides 2011/36/EL, 2011/93/EL ja 2012/29/EL sätestatud meetmetele.

Artikkel 47

Ajakirjandusvabadus ja väljendusvabadus muu meedia puhul

Käesolev direktiiv ei mõjuta vastutuse erikordasid, mis on seotud kaitstud meedias ajakirjandusvabadust ja väljendusvabadust käsitlevate aluspõhimõtetega, mis kehtivad liikmesriikides alates ... [käesoleva direktiivi jõustumise kuupäev], tingimusel et neid erikordasid saab kohaldada täielikus kooskõlas põhiõiguste hartaga.

Artikkel 48

Kaitsetaseme säilitamine

Käesoleva direktiivi rakendamine ei anna alust õigustada ohvrite kaitse taseme vähendamist. Kaitsetaseme sellise vähendamise keeld ei piira liikmesriikide õigust kehtestada olukorra muutudes teistsuguseid õigusnorme või õigusaktidest tulenevaid korraldusi kui need, mis kehtivad ... [käesoleva direktiivi jõustumise kuupäev], tingimusel et täidetakse käesolevas direktiivis sätestatud miinimumnõudeid.

Artikkel 49

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt ... [*kolm* aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva]. Liikmesriigid teatavad neist viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastu võetud normide teksti.

Artikkel 50

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 51

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele kooskõlas aluslepingutega.

...

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja

Or. en